

Medborgardialog vid parkutveckling

- en fallstudie av NYFIKEN PARK i Tungalsta trädgårdspark
Anna Öhnfeldt

Självständigt arbete 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Landskapsarkitektprogrammet - Ultuna
Uppsala 2022

Medborgardialog vid parkutveckling - en fallstudie av NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark

*Citizen dialogue in park development - a case study of NYFIKEN PARK
in Tungelsta trädgårdspark*

Anna Öhnfeldt

Handledare: Sylvia Dovlén, SLU, institutionen för stad och land
Bitr. handledare: Åsa Ahrlund, SLU, institutionen för stad och land
Examinator: Mattias Qviström, SLU, institutionen för stad och land
Bitr. examinator: Helena Nordh, SLU, institutionen för stad och land
Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp
Kurskod: EX0504
Program/Utbildning: Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2022
Omslagsbild: Anna Öhnfeldt
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Originalformat: A4
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Medborgardialog, parkutveckling, NYFIKEN PARK, Tungelsta trädgårdspark

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landskapsarkitektur

Sammanfattning

Många av Sveriges kommuner använder sig utav medborgardialoger som en metod att nå ut till och engagera medborgarna vid samhällsbyggnadsfrågor men det är inte en självklarhet.

Brukare av en plats, till exempel en park, har ofta en bredare kännedom och kunskap om de lokala förhållandena på platsen än vad planerare och beslutsfattare har. Brukarna skapar utöver kunskap och kännedom, känslomässiga band till platser, vilket är svårtillgängligt underlag för planerare och beslutsfattare, och kan därmed förloras i en planeringsprocess.

Syftet med detta examensarbete var att undersöka hur en medborgardialog kan användas som ett underlag vid upprustning och utveckling av en park. En fallstudie av NYFIKEN PARK, som är en arbetsmodell för medborgardialoger, i Tungelsta trädgårdspark (Haninge kommun) utgjorde grunden för arbetet.

Frågeställningarna i arbetet var: Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun? Varför är människors kunskap och engagemang av en park viktigt i en medborgardialog? Hur upplevs Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark av brukarna, inblandad landskapsarkitekt och konsult?

Arbetet baserades på en fallstudie av NYFIKEN PARK, där det ingick en kommunstudie och en litteraturgenomgång. I kommunstudien ingick det intervjuer, dokumentgranskning samt platsbesök.

Resultatet visar att Haninge kommun har tydliga principer och handböcker för hur man ska arbeta med delaktighet. De ställer sig positiva till ett arbete med medborgardialoger men är samtidigt medvetna om de olika graderna av delaktighet och att det är viktigt att berätta för medborgarna vilken typ av delaktighet de har.

Landskapsarkitektens roll under medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark, är att sortera synpunkterna och förslagen som kommer in under dialogen. Att ha erfarenhet och kunskap om växt- och markmaterial, vad som är ekonomiskt gångbart och ha förkunskaper om vad som är ekologiskt hållbart. Landskapsarkitekten har ett övat öga för vad som är estetiskt funktionellt. Att genomföra en medborgardialog underlättar vid planeringen. Det är tidseffektivt att få reda på vad medborgarna vill och inte vill ha i parken i stället för att gissa sig till det.

Det finns flera syften med medborgardialoger utifrån denna studie; lokalbefolkningen bidrar med lokal kunskap, respekt & inflytande, förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar samt tidseffektivt.

Summary

Experiences and knowledge from the citizens need to be seen earlier in the planning process than during consultations and exhibitions. This can lead to a participation in urban planning among citizens (Boverket 2007, p.34).

Swedish research indicates that there is a need to use the local population in physical planning (Boverket 2007, p.34). This is because the residents possess special knowledge of a place, which planners who come from outside, can lose (Boverket 2007, p.34).

Several Swedish municipalities work with citizen dialogues as a tool in physical planning. Haninge municipality has developed a working model for citizen dialogues which they call "NYFIKEN PARK". The model is a process description of how they, with the help of the municipal residents, create attractive and improved parks in the municipality (Haninge municipality 2017). In the district Tungalsta, in Haninge, the residents have been involved and influenced the future of Tungalsta trädgårdspark. I have examined the meeting and cooperation between users and officials, and how a citizen dialogue can work out.

Aim and research questions

The aim of this study is to examine how a citizen dialogue can be used as a basis for the reparation and development of a park. As a landscape architect, I want to deepen into how citizens can be involved in the development of their green local environment.

The research questions to the aim are:

- What is the purpose of a citizen dialogue in Haninge municipality?
- Why is people's knowledge and commitment of a park important in a citizen dialogue?
- How is Haninge's citizen dialogue concept "NYFIKEN PARK" in Tungalsta trädgårdspark experienced by the users, the landscape architect and the consultant involved?

Methodology

In order to carry out the aim of the study, different methods were used: a case study, a literature study, a municipal study which in turn was divided into three sub-methods; interview study, site visits and document review.

Case study

I have chosen to work with case study methodology as one of my tools as a citizen dialogue is complex in many ways. Several components and sources are needed to answer the questions.

A case study includes several parts in accordance with Bryman (2008). This case study includes various methods; literature review, interview study, site visits and document review. The last three studies I have chosen to name with a collective name; municipal study.

A case study is characterized by the fact that it concerns a complexity and a specific example that a particular case shows (Bryman 2008, p.73). By studying the citizen dialogue in Tungalsta trädgårdspark, it gave me an understanding and insight into how a citizen dialogue can take place.

In this study, Haninge municipality's citizen dialogue concept NYFIKEN PARK, is the case. It is the method itself and the meeting for how the municipality works with the citizens that is in focus. Tungalsta trädgårdspark functions as a backdrop or room (Bryman 2008, p.74) where NYFIKEN PARK takes place.

Literature review

The literature review was conducted to be able to answer the questions What is the purpose of citizen dialogue in Haninge municipality? And Why is people's knowledge and commitment of a park important in a citizen dialogue?

The literature study helped to provide a tool to understand the process I study in my case study, to gain a deeper understanding of what citizen dialogues are, how they work, their origins, researchers' voices on the subject, and experiences of previous projects that have had citizen dialogue.

In the literature review, I studied, among other things, Sherry Arnstein's USA (1969) researcher in planning, A ladder of participation and Edward Relph's (1976) geographer, list of different levels of outsidersness and insidersness (1976, pp. 51-55).

Municipal study

The municipal study was conducted to answer the questions, how is Haninge's citizen dialogue NYFIKEN PARK in Tungelsta trädgårdspark experienced by the users, involved landscape architects and consultants?

Interview study

To gain a deeper understanding of the stakeholders' experience and descriptions of the citizen dialogue process, I used a qualitative semi-structured interview method. As an interviewer, I must ask carefully selected questions and listen sensitively and take part in the interviewee's knowledge (Kvale 1999, p.58). The interview consisted of three interview parts.

The first part

The first part was aimed at landscape architect at Haninge municipality who was involved in NYFIKEN PARK in Tungelsta trädgårdspark and wanted to be interviewed. The interview was conducted in a semi-structured way as specific questions about details were mixed with open-ended questions that give free associations.

The second part

The second part of the interview was aimed at users who participated in Haninge's citizen dialogue in Tungelsta trädgårdspark.

From the landscape architecture I got a name for an association "Folk & Trädgård i Tungelsta" which has its premises in Tungelsta trädgårdspark.

I emailed the association and asked if anyone could ask and answer questions as users of the park and got hold of three people. To try to get hold of several people involved, I joined a Facebook page "Network for us who live in Tungelsta, Haninge municipality".

In total, five users were interviewed.

Third part

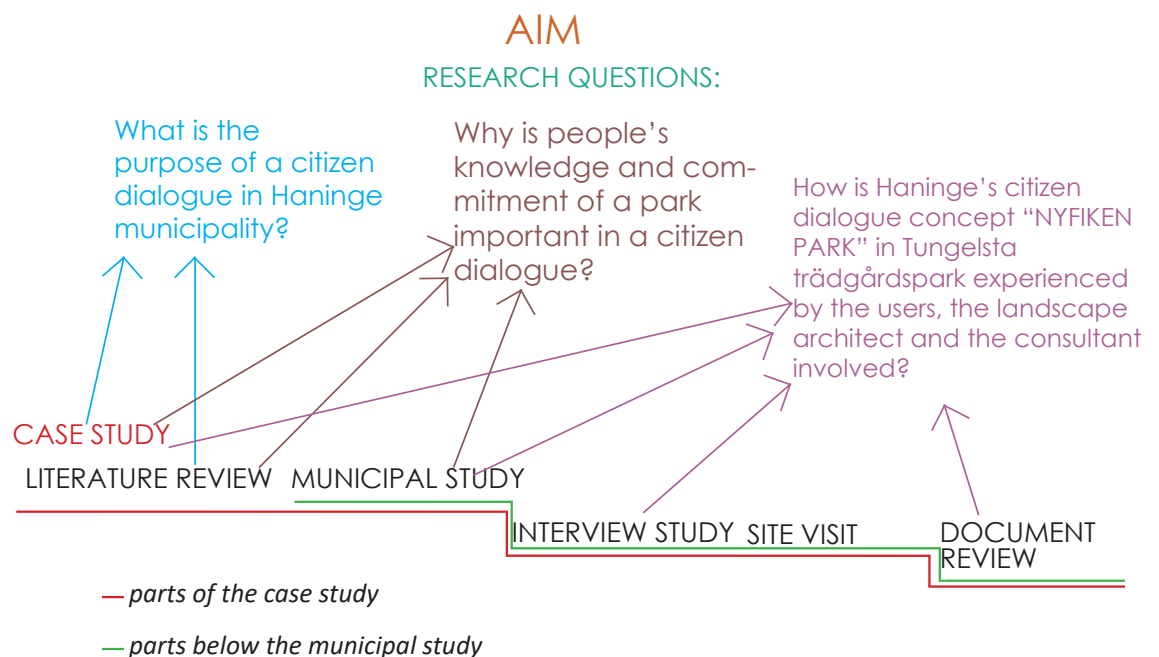
The third part of the interview was aimed at the consultant, who was responsible for the citizen dialogue in Tungalsta trädgårdspark. I first emailed the questions to the consultant and we agreed on a time that I called. The interview took place on the fourth of June 2018 and lasted for about 15 minutes. The interview was taped, transcribed and then I thematized the texts to clarify the result.

Site visit

To get a sense of Tungalsta trädgårdspark, the park was visited 2018-05-07 at 16.00. This was after the interview with the landscape architecture, the citizens and the consultant. Photographs were taken for the study. My experience of the park does not concern the study more than an understanding of what users, officials and consultants talk about during the interviews. It can also make it easier for the reader to get a description of the park in text and image.

Document review

The document review was carried out to identify Haninge municipality's targets and policies for the work with citizen dialogue. The document review was inspired by content analysis that can be used to discern and analyze the meaning of selected texts (Bergström & Boréus 2005). The documents examined were Haninge's overview plan, Handbook of citizen dialogue, and documents concerning the NYFIKEN PARK process.

This illustration shows the methods I have used to answer the research questions. Arrows mark which methods answer which questions. There are six sub-methods of which one is the main method part; case study. The five other methods; literature review, municipal study, interview study, site visits and document review are all parts of the case study, this marks the red line. Interview study, site visits and document review are in turn parts of the municipal study, this marks the green line. The site visit does not answer any question but gave me as an investigator a picture of Tungalsta trädgårdspark, where the case NYFIKEN PARK takes place.

Result

The purpose of the citizen dialogue in the Tungalsta trädgårdspark is; residents contribute with local knowledge, respect & influence, enhanced site knowledge leads to a sense of responsibility and time efficiency.

There will be a better quality in the planning if the local population is allowed to be involved in the planning process.

The result of the citizen dialogue in Tungalsta trädgårdspark shows that users experience the citizen dialogue positively, which is in line with the reaction that the municipality and the consultant have received from the users. The municipality and the consultant think it is important that the users are involved and influence the municipality's park, as it is all citizens' park and the users possess special knowledge and feelings for the park today. The users believe that it is very important to be involved and influence the park's future, as they, like the municipality and the consultant, believe that it is they who move in the park and they know what is needed.

Most the users had wanted more information about the citizen dialogue. The municipality does not mention anything in the interview about the information to the users, but is positive about the number of comments received during the meetings. The users feel that they have been listened to and the municipality expresses gratitude for the users being involved and participating.

Discussion

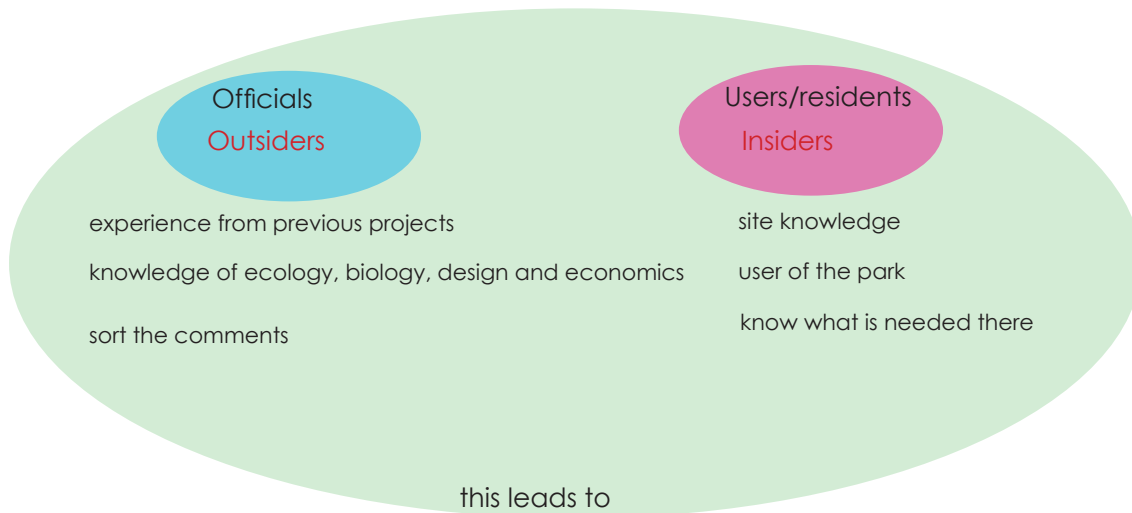
Based on the answers to the research question “what is the purpose of a citizen dialogue” and Relph’s theory, I have created a collaboration model.

A user who was involved in the citizen dialogue in Tungalsta Trädgårdspark expresses that “it is important that you can be involved and influence, then you protect the park in a different way than if you were not involved” (interview 3). One of the strongest arguments for having a citizen dialogue could be that the officials want to make the citizens feel a stronger connection to the place and thereby create more respect for their park and so protect the park.

The officials who are outsiders, bring experience from previous projects. They have knowledge of ecology, biology, design and economics. They sort the comments that come in and are the project leaders in the citizen dialogue. The citizens who are insiders have site knowledge and user of the park, they know what is needed there. If the cooperation between these two actors works well, the result can be positive.

The officials receive help from the citizens to gain knowledge and their experience of the park, which can lead to a more efficient process for the officials. The citizens, in turn, feel that they can influence their park and in this way they feel a responsibility and commitment to the park, which can lead to a financial gain for the officials. For example, they do not have to replace something that is not used and the users take care of equipment and plants in the park. This leads to a mutual respect between the citizens, the officials and the park. One result of the collaboration model may be that people feel that they can influence directly, direct democracy, which in turn leads to maintaining the democratic society.

collaboration model

officials-outsiders get/take help from the residents-insiders to get their
experience and knowledge of the park >
can lead to a more efficient process for officials>
residents feel they can influence>
residents feel a responsibility and commitment to the park>
economic gain>
mutual respect between users, officials and the park

influence directly > direct democracy > maintaining
the democratic society

This illustration shows the collaboration model.

Innehåll

1 Inledning	15
1.1 Syfte	16
1.2 Frågeställningar	16
1.3 Avgränsningar	16
1.4 Målgrupp.....	16
2 Fallstudie	18
2.1 Litteraturgenomgång	20
2.2 Kommunstudie	20
2.2.1 Intervjustudie	21
2.2.2 Platsbesök.....	23
2.2.3 Dokumentgranskning	23
3 Delaktighet och dialog	26
3.1 Delaktighetens historia i Sverige	26
3.2 Delaktighetsstegen	26
3.3 Dialogprocess i Sverige	29
3.3.1 Jämförelse av SKR:S och Boverkets riktlinjer gällande medborgar- dialog	30
3.4 Parkutveckling och känslomässiga band	32
3.4.1 NPIP- ett exempel från Taipei city	32
3.4.2 Outsideness och insideness- en teori av Edward Relph	33
4 Haninge kommun	35
4.1 Vad säger kommunens dokument om medborgardialoger?	36
4.2 Haninge kommuns principer vid medborgardialog.....	37
4.3 Parkerna i kommunen.....	39
4.4 Parkplansarbetet.....	40
4.5 NYFIKEN PARK processen.....	41
4.6 Tidslinje över NYFIKEN PARK.....	42
4.7 Sammanfattad tidslinje av NYFIKEN PARK	43
5 Tungelsta trädgårdspark.....	45
5.1 Historia om parken.....	45
5.2 Beskrivning av parken	45
6 Medborgardialogens gång	48

6.1 Förberedelser.....	48
6.2 Möten i parken.....	48
6.2.1 Första mötet	50
6.2.2 Andra mötet.....	50
6.2.3 Tredje mötet.....	50
6.3 Utvecklingsförslag och synpunkter.....	51
6.4 Medborgardialogen utifrån kommunens perspektiv	54
6.4.1 Bidrar med lokal kunskap	54
6.4.2 Respekt och inflytande	54
6.4.3 Förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar	54
6.4.4 Tidseffektivt	55
6.5 Medborgardialogen utifrån brukarnas perspektiv.....	56
6.5.1 Bidrar med lokal kunskap	56
6.5.2 Respekt & inflytande	56
6.5.3 Förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar	57
6.5.4 Tidseffektivt	57
6.5.5 Information om medborgardialogen	57
6.5.6 Återkoppling från kommunen.....	58
6.6 Medborgardialogen utifrån konsultens perspektiv	60
6.7 Åtgärder och program.....	61
7 Diskussion	64
7.1 Sammanfattning av resultatet.....	64
7.2 Har syftet och frågeställningarna uppnåtts?	65
7.2.1 Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun?	65
1.2.1.1 <i>Bidrar med lokal kunskap</i>	65
1.2.1.2 <i>Respekt & inflytande</i>	65
1.2.1.3 <i>Förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar och engagemang</i>	65
1.2.1.4 <i>Tidseffektivt</i>	66
7.2.2 Varför är människors kunskap och engagemang om en park viktigt i en medborgardialog?.....	66
7.2.3 Hur upplevs Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark av brukarna, inblandade landskapsarkitekt och konsult? ..	67
7.3 Delaktighetsstegen, trappan och NYFIKEN PARK	67
7.4 Outsider och insider-perspektivet och NYFIKEN PARK	68
7.5 Samarbetsmodell	69
7.6 NYFIKEN PARK processen.....	71
7.7 Metoddiskussion	71
7.7.1 Fallstudie	71
7.7.2 Litteraturgenomgång.....	71
7.7.3 Kommunstudie	72
1.7.3.1 <i>Kommuner</i>	72
1.7.3.2 <i>Brukare</i>	72

1.7.3.3 Konsult	72
7.7.4 Platsbesök	73
7.7.5 Dokumentgranskning	73
7.8 Nya insikter	73
8 Källor	75

1 Inledning

Det finns ett självupplevt scenario som jag tagit del av under tiden som studerande landskapsarkitekt som ligger till grund för denna studie. Det baserar sig på processen vid framtagning av ett gestaltungsförslag. Landskapsarkitekten tar sig oftast an en plats genom att göra en inventering av platsen, analyserar platsen, kommer på en idé och ett koncept och till sist ett gestaltungsförslag. Det prioriteras inte att prata med människorna som använder platsen, brukarna, hur de vill att platsen ska förbättras, förändras eller vad som ska vara kvar. Detta kan innebära att människors kunskaper och värden om platsen förloras.

Erfarenheter och kunskaper från medborgarna behöver synas tidigare i planeringsprocessen än vid samråd och utställning. Detta kan leda till en delaktighet i stadsplaneringen hos medborgarna (Boverket 2007, s.34).

Svensk forskning markerar att det finns ett behov av att använda sig utav lokalbefolkningen vid fysisk planering (Boverket 2007, s.34). Detta för att lokalbefolkningen besitter särskilda kunskaper om en plats, som planerare som kommer utifrån, kan gå miste om (Boverket 2007, s.34). Internationella konventioner stödjer också svenska forskares synsätt kring detta (Boverket 2007, s.34).

Flera svenska kommuner arbetar idag med medborgardialoger som ett verktyg vid fysisk planering. Haninge kommun har tagit fram en arbetsmodell för medborgardialoger som de kallar för NYFIKEN PARK. Modellen är en processbeskrivning över hur de med hjälp av kommuninvånarna skapar attraktiva och förbättrade parker i kommunen (Haninge kommun 2017). I kommundelen Tungelsta har lokalbefolkningen fått vara med och påverkat Tungelsta trädgårdsparks framtid. Där har jag undersökt mötet och samarbetet mellan brukarna och tjänstemän och hur en medborgardialog kan fungera.

1.1 Syfte

Syftet med det här examensarbetet är att undersöka hur en medborgardialog kan användas som ett underlag vid upprustning och utveckling av en park.

Jag som landskapsarkitekt vill fördjupa mig i hur medborgare kan vara delaktiga i utvecklingen av sin gröna närmiljö.

1.2 Frågeställningar

- Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun?
- Varför är människors kunskap och engagemang om en park viktigt i en medborgardialog?
- Hur upplevs Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark av brukarna, inblandad landskapsarkitekt och konsult?

1.3 Avgränsningar

I det här examensarbetet har fokus legat på mötet och delaktigheten mellan brukare och tjänstemän i kommuner i Sverige. Då jag har arbetat i Stockholm under tiden jag skrivit ville jag undersöka kommuner inom Stockholms län så att jag lätt kunde ta mig till kommunerna och intervjua inblandade aktörer som deltagit i en medborgardialog.

Då NYFIKEN PARK-konceptet är utformat till en svensk kommun, är många av referenserna i arbetet hämtade från Boverket och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Boverket är en myndighet som arbetar med samhällsbyggnadsrelaterade frågor och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) SKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner.

1.4 Målgrupp

Studien riktar sig till yrkeskåren landskapsarkitekter och till verksamma planerare och tjänstemän inom ämnet. Studien riktar sig även till Haninge kommun.

METOD & MATERIAL

2 Fallstudie

Jag har valt att arbeta med fallstudiemetodik som ett av mina redskap då en medborgardialog är komplex på många sätt. Det behövs flera komponenter och källor för att svara på frågeställningarna.

I en fallstudie ingår det flera delar i enlighet med Bryman (2008). I denna fallstudie ingår det olika metoder; litteraturgenomgång, intervjustudie, platsbesök samt dokumentgranskning. De tre sista studierna har jag valt att benämna med ett samlingsnamn; kommunstudie.

En fallstudie kännetecknas av att det rör en komplexitet och ett specifikt exempel som ett särskilt fall uppvisar (Bryman 2008, s.73). Genom att studera medborgardialogen i Tungalsta trädgårdspark gav det mig en förståelse och inblick i hur en medborgardialog kan gå till.

Ett fall kan vara en viss plats, organisation eller en individ. Fallstudier innefattar oftast många olika metoder för att få fram det mesta om fallet. Det som särskiljer en fallstudie är att man som undersökare är intresserad av unika drag hos ett specifikt fall (Bryman 2008, s.74) vilket jag kan koppla till arbetets syfte.

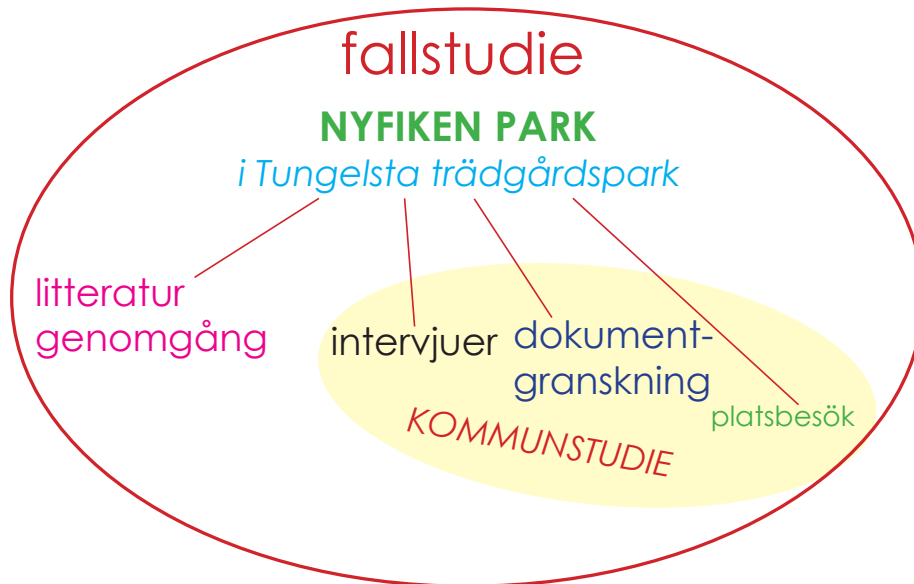
En fallstudie genomfördes för att det valda ämnet är komplext och för att få med olika delar som studien besitter. I enlighet med författarna Tommy Jensen och Johan Sandström (2016) är det svårt att reda ut innan man påbörjar en studie, vad själva fallet är (2016, s. 9) så var även situationen i mitt fall. Vidare antyder författarna ett visst tvivel till den klassiska fallstudiemetodiken idag och ger förslag från lärdomar av den tidiga fallstudieforskningen, om vad man som undersökare kan ha med sig när man genomför en fallstudie.

Dessa förslag är:

1. Att på ett nyansrikt och nära sätt fånga och illustrera olika företeelser.
2. Att fånga och illustrera samhället "där nere" i stället för att samhället "där uppe" (det innebär dels att studera praktiken, dels att studera samhällets bakslidor – det undantryckta, det marginaliserande).
3. Att pröva sig fram.
4. Att komma nära aktörerna och det specifika sammanhanget.
5. Att inte bara lita på vad folk säger utan även observera vad de gör (här och nu samt över tid).
6. Att delta i de aktiviteter (till exempel det arbete) som studeras.
7. Att låta det som händer under resans gång få påverka forskningsfrågorna, metoden, empirin, teorin, analysen och kommunikationen.

(Jensen & Sandström 2016, ss. 96-97)

I denna studie är Haninge kommuns medborgardialogskoncept NYFIKEN PARK fallet. Det är själva metoden och mötet för hur kommunen arbetar med medborgarna som står i fokus. Tungelsta trädgårdspark fungerar som kuliss eller rum (Bryman 2008, s.74) där NYFIKEN PARK utspelar sig.

Figur 1 Illustration av arbetets fallstudie och delar. Uppsatsen är utförd genom en fallstudie där fallet är NYFIKEN PARK. I ljusblå text ser man Tungelsta trädgårdspark, som är platsen där fallet utspelar sig. Den gula formen representerar kommunstudien där intervjustudie, platsstudie och dokumentgranskning ingår.

2.1 Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången genomfördes för att kunna svara på frågeställningarna *Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun? Och Varför är människors kunskap och engagemang om en park viktigt i en medborgardialog?*

Litteraturgenomgången bistod till ett redskap att kunna förstå processen som jag studerar i min fallstudie, att få en djupare förståelse för vad medborgardialoger är, hur de fungerar, dess uppkomst, forskares röster om ämnet, samt erfarenheter av tidigare projekt som haft medborgardialog.

Innan jag sökte efter relevant litteratur hade jag inte riktigt klart för mig vilken ingång jag skulle ha till ämnet. Själva litteraturgenomgången hjälpte mig med detta. Genom att använda sökmotorerna *Google Scholar* och *Epsilon* hittades texter som berörde mitt ämne. De sökorden som användes var *medborgardialog*, *samråd*, *delaktighet*, *uppifrån och ner*, *nerifrån och upp*, *insideness and outsideness*, *nimbin*, *medbestämmande*, *participation*, *brukare*, *brukarmedverkan* samt *citizen participation*.

Som jag nämner i inledningen så saknar jag ett brukarperspektiv när vi gör ett gestaltungsförslag. Denna saknad fick mig nog att bära dessa "glasögon" när jag valde ut vilka artiklar som verkade mest intressanta och relevanta för att uppnå mitt syfte och skapa en sammanhållen uppsats. Utifrån artiklarnas sammanfattningar och diskussioner studerades de vidare.

Sökmotorn Google användes för att hitta information om hur medborgardialoger fungerar och hur kommuner arbetar med dessa.

Jag fick också vägledning och hjälp av min handledare att hitta relevanta artiklar och böcker att studera.

Jag läste tidigare skrivna examensarbeten som behandlar ämnet och studerade referenslistan och hittade väsentliga källor som jag sedan undersökte vidare.

Fakta samlades in, ordnades och omstrukturerades så det passar in i uppsatsen.

2.2 Kommunstudie

I kommunstudien ingår det tre delmetoder. Dessa är intervjustudie, platsbesök samt dokumentgranskning. Kommunstudien genomfördes för att svara på frågeställningarna *hur upplevs Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark av brukarna, inblandade landskapsarkitekt och konsulter?*

Val av kommuner för studien

För att få tag på kommuner som använder sig av medborgardialoger vid upp- rustning av parker mailade jag till kommuner i Stockholms län. Mailet skicka- des till Huddinge kommun, Haninge kommun, Stockholms stad, Södertälje kommun, Sollentuna kommun samt Norrtälje kommun. Valet av de kommuner som jag mailade till, gjordes med hjälp av erfarna konsulter på WSP (ett företag som bedriver konsultverksamhet inom anläggnings- och byggnadskonstruktion) som hade kunskap om vilka kommuner som arbetat med medborgardialoger.

Huddinge kommun, Haninge kommun samt Sollentuna kommun svarade på mitt mail.

Följande mail skickades till ovan nämnda kommuner:

Hej Kommun X!

Mitt namn är Anna Öhnfeldt (landskapsarkitektstudent på Ultuna). Just nu sitter jag på WSP Landskap i Stockholm och skriver mitt exjobb som handlar medborgardialoger.

Jag är intresserad av att komma i kontakt med projekt (helst en park) och de inblandade i dessa projekt, som har haft en medborgardialog. Jag vill undersöka medborgarnas inflytande i gestaltungsprocessen. Har ni något projekt som skulle vara av intresse?

*Med vänliga hälsningar
Anna Öhnfeldt*

2.2.1 Intervjustudie

För att få en djupare förståelse för de berörda aktörernas upplevelse och be- skrivningar av medborgardialogsprocessen använde jag en kvalitativ semi- strukturerad intervjumetod. Jag som intervjuare ska ställa noggrant utvalda frågor samt lyssna lyhört och ta del av den intervjuades kunskaper (Kvale 1999, s.58). Intervjun bestod av tre intervjudelar.

Första delen

Den första delen var riktad till landskapsarkitekten på Haninge kommun som varit delaktig i NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark och ville bli inter- vjuad. Intervjun genomfördes på ett semistrukturerat sätt då specifika frågor om detaljer blandades med öppna frågor som ger fria associationer. Intervjun med landskapsarkitekten var uppdelad i tre steg, samla in, analysera och tolka (Trost 2010, s.147). Först samlade jag in material genom att banda intervjun, sedan transkriberades materialet. Under och efter transkriberingen analysera- des materialet. När jag hade alla tre intervjudelar transkriberade, började jag att analysera texterna. Då en av mina frågeställningar var *Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun?* Försökte jag kategorisera intervjusvaren efter olika syften med Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK. Presentatio- nen av intervjuerna är därför uppdelade i teman, efter vilket syfte till medbor- gardialog de har.

Genom att binda ihop materialet med litteraturen tolkade jag intervjuerna och försökte sätta det i relation till vad jag tidigare studerat (Trost 2010, ss.147-148). Intervjun tog ungefär 30 minuter. Under intervjun fanns det tillfälle att fråga vidare om något var av intresse.

Frågor till landskapsarkitekten på Haninge kommun:

- Kan du berätta lite allmänt om hur ni har arbetat med medborgardialoger?
- Varför är det viktigt för dig som planerare att få med medborgarnas åsikter?
- Hur har medborgardialogen påverkat det fortsatta arbetet?
- Vad är reaktionerna från medborgarna i projektet?
- Följer ni upp/hur följer ni upp medborgardialogen?
- Har ni stött på några problem i projektet?
- Hur löste ni dessa problem?
- Finns det möjlighet för mig att komma i kontakt med någon av medborgarna?

Frågorna utformades med utgångspunkt i frågeställningarna, litteraturen och mitt eget intresse. Utifrån erfarenheten som jag har, med saknaden av brukares perspektiv i planering, utformades den andra, tredje och fjärde frågan. Utifrån Henecke & Khan (2002) och Nyström (2003) fick jag också idéer på frågor.

Andra delen

Den andra intervjudelen var riktad till brukare som deltagit i Haninges medborgardialog i Tungelsta trädgårdspark.

Från landskapsarkitekten på kommunen fick jag ett namn på en förening "Folk & Trädgård i Tungelsta" som har sin lokal i Tungelsta trädgårdspark.

Jag mailade till föreningen och frågade om någon kunde ställa upp och svara på frågor i egenskap av brukare av parken och fick tag på tre personer. För att försöka få tag på flera inblandade människor gick jag med i en Facebooksida "Nätverk för oss som bor i Tungelsta, Haninge kommun". Där svarade två personer att de kunde ställa upp på att bli intervjuade. Jag mailade först ut frågorna jag hade tänkt ställa och sedan ringde jag upp personerna på överenskommen tid. Intervjuerna bandades, transkriberades och sedan tematiserade jag texterna för att förtydliga resultatet. I resultatdelen presenteras de intervjuade som *intervju 1-5*. Intervju 1-3 är medlemmar i "Folk & trädgård i Tungelsta".

Frågor till brukare som deltog i NYFIKEN PARKS medborgardialog i Tungelsta trädgårdspark:

- Hur upplever du att medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark har varit?
- Vad har varit bra/mindre bra?

- Är det viktigt för dig att få vara med och påverka utformningen av kommunens park? Varför?
- Har du fått tillräckligt med information för att kunna bidra?
- Upplever du att kommunen lyssnar på dig?
- Skulle du önska att det gått till på ett annat sätt?
- Hur har du fått någon feedback eller uppföljningen från kommunen?

Dessa frågor konstruerades dels utifrån intervjun med landskapsarkitekten men även utifrån litteraturen.

Tredje delen

Den tredje intervjudelen var riktad till konsulten som var ansvarig för medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark. Jag mailade först frågorna till konsulten och vi kom överens om en tid som jag ringde upp på. Intervjun ägde rum den fjärde juni 2018 och höll på i ca 15 minuter. Intervjun bandades, transkriberades och sedan tematiserade jag texterna för att förtydliga resultatet.

Följande frågor ställdes till konsulten:

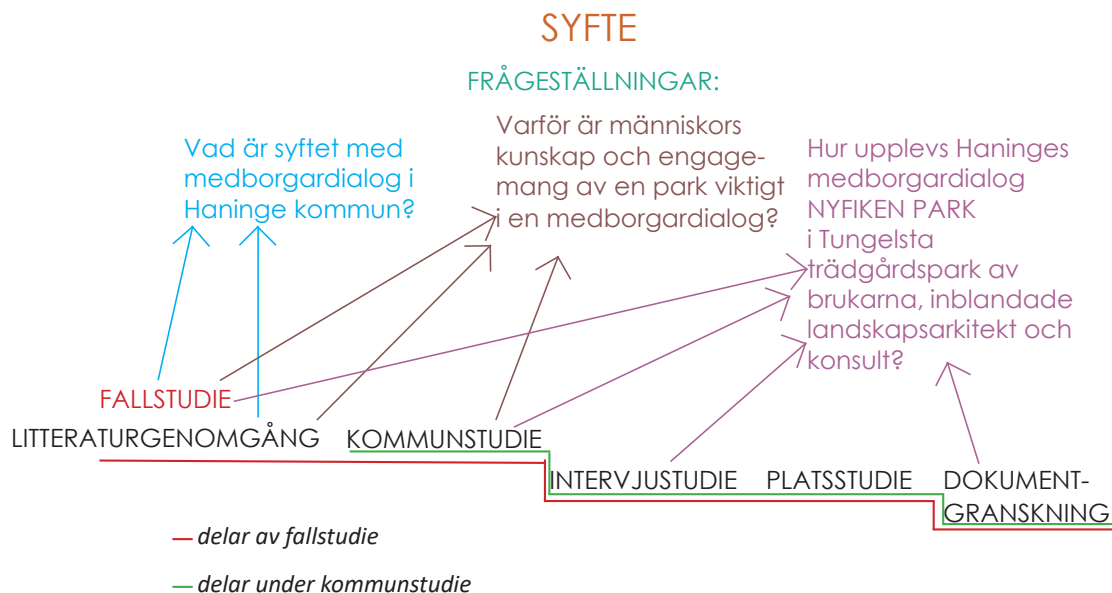
- Varför blev ni kontaktade för detta projekt?
- Varför tycker du det är viktigt att prata med brukarna?
- Hur gick det till under mötena med brukarna i parken?
- Hur mycket fick ni själva bestämma hur ni la upp dialogen?
- Följde ni NYFIKEN PARKs processbeskrivning?
- Hur förde ni tillbaka kunskapen ni fått från brukarna till kommunen?
- Hur upplever du att delaktigheten var bland de inblandade?

2.2.2 Platsbesök

För att få en känsla av Tungelsta trädgårdspark besöktes parken 2018-05-07 kl. 16.00. Detta var efter intervjun med landskapsarkitekten, medborgarna och konsulten. Fotografier togs till studien. Min upplevelse av parken berör inte studien mer än en förståelse för vad brukarna, tjänsteman och konsulter talar om under intervjuerna. Det kan även underlätta för läsaren att få en beskrivning av parken i text och bild.

2.2.3 Dokumentgranskning

Dokumentgranskningen genomfördes för att identifiera Haninge kommuns mål och policys för arbetet med medborgardialog. Dokumentgranskningen inspirerades av innehållsanalys som kan användas till att urskilja och analysera utvalda texters innebörd (Bergström & Boréus 2005). De dokument som granskades var Haninges översiktsplan, Handbok i medborgardialog, samt dokument som rör NYFIKEN PARK-processen.

Figur 2 Denna illustration visar vilka metoder jag har använt mig utav för att besvara studiens frågeställningar. Pilar markerar vilka metoder som besvarar vilka frågeställningar. Det är sex delmetoder varav en huvudmetoddel; fallstudie. De fem andra metoderna; litteraturgenomgång, kommunstudie, intervjustudie, platsbesök samt dokumentgranskning är alla delar till fallstudien, detta markerar den röda linjen. Intervjustudie, platsstudie och dokumentgranskning är i sin tur delar till kommunstudien, detta markerar den gröna linjen. Platsstudien besvarar ingen frågeställning utan gav mig som undersökare en bild av Tungalsta trädgårdspark, där fallet NYFIKEN PARK utspelar sig.

LITTERATUR- GENOMGÅNG

3 Delaktighet och dialog

3.1 Delaktighetens historia i Sverige

Människan har alltid påverkats av sin omgivning, därför har planer om nya byggnader och markanvändning sällan varit konfliktlösa (Henecke & Khan 2002, s.6). 1960 började invånare i svenska städer att samla ihop sig till en grupp som kallade sig "motborgare". De var missnöjda med att de inte hade någon röst i stadens nya utseende och bebyggelsen av bland annat miljonprogrammen. Planerarna kritiserades som allt för slutna och ett missnöje kring deras arbete ökade bland människorna. Efter 20 års utredningsarbete antogs en ny plan och bygglag, 1987, som behandlade markanvändning och hur dess konflikter skulle lösas på ett demokratiskt sätt (Henecke & Khan 2002, s.9). Plan och bygglagen utgör en bas för byggprocessen i Sverige. Där ingår bland annat att säkerställa en god avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i ett demokratiskt system (Combine 2015).

Efter att den nya plan och bygglagen tillsatts, blev det upp till kommunerna att själva besluta om sin lokala miljö samt att bevaka om samhällsplaneringen följde de enskilda och allmänna intressena. För att underlätta att medborgarna i kommunerna skulle få vara med och påverka, bestämdes specifika steg i planprocessen (Henecke & Khan 2002, s.17). Som ett svar från medborgarnas protester mot planeringsprocessen 1960 blev det lagfäst att medborgarna skulle få ett deltagande i processen i form av samråd (Henecke & Khan 2002, s.18).

3.2 Delaktighetsstegen

Under samma era som motborgarrörelsen i Sverige tar sin form publicerar Sherry Arnstein, USA (1969) forskare i planering, artikeln *A Ladder of participation*. Artikeln handlar om åtta olika delaktighetsnivåer, se figur 3, där den lägsta nivån är icke-deltagande och den högsta nivån är medborgarkontroll.

Det första segmentet är *Citizen Control*- medborgarmakt, där medborgarna har ett direkt formellt inflytande. Det andra segmentet är *Tokenism*-symboliskt deltagande, där medborgarna har ett visst inflytande, däremot menar Arnstein att det kan förekomma ett intresse av att få höra medborgarnas synpunkter men att det sedan inte tas på allvar, hon beskriver det som bluffmakeri. Det sista segmentet är *Nonparticipation*-icke-deltagande, där man försöker att få medborgarna att vända sig bort från grundproblemet eller försöka ändra på medborgarnas uppfattningar om problemet. Nedan följer Arnsteins förklaring till de åtta stegen.

Citizen Control

8 Citizen control - Först och främst ska det sägas att ingen har den absoluta kontrollen, inte heller medborgarna. Detta är dock den högsta delaktighetsform som medborgarna kan uppnå och det betyder att de har full kontroll. Ett vanligt exempel är företag utan mellanhänder med en egen finansieringskälla. Denna nivå av deltagande kräver även medborgare som är väldigt villiga att engagera sig och ägna mycket tid och ansträngningar i sådan verksamhet. Arnstein menar att det finns nackdelar med fullständig medborgarstyrning. Det kan främja separatism och fientlighet mot offentliga tjänster. Det kostar mer och är vanligtvis mindre effektivt. Det kan göra det möjligt för "fel" personer att ha för stor makt.

7 Delegated power - På denna mycket avancerade nivå av deltagande har medborgarna en framträdande, beslutsfattande roll. Det kräver mycket engagerade medborgare.

6 Partnership - I ett partnerskap delas makten mellan medborgare och tjänstemän. Planerings- och beslutsuppdrag utförs genom organ som gemensamma styrelser och planeringskommittéer. Nyckeln till ett effektivt partnerskap är en bra organisation och planering.

Tokenism

5 Placation - På denna nivå börjar medborgare få en viss inverkan, men oftast långt ifrån optimala situationer. Vanligtvis förekommer "symboliska åtgärder" under detta steg. Ett problem är att det oftast inte finns några regler eller riktlinjer för medborgarnas deltagande, vilket gör det lättare för tjänstemän och den privata sektorn att ta överhand. För en "placering" är information och konsultation väldigt viktigt.

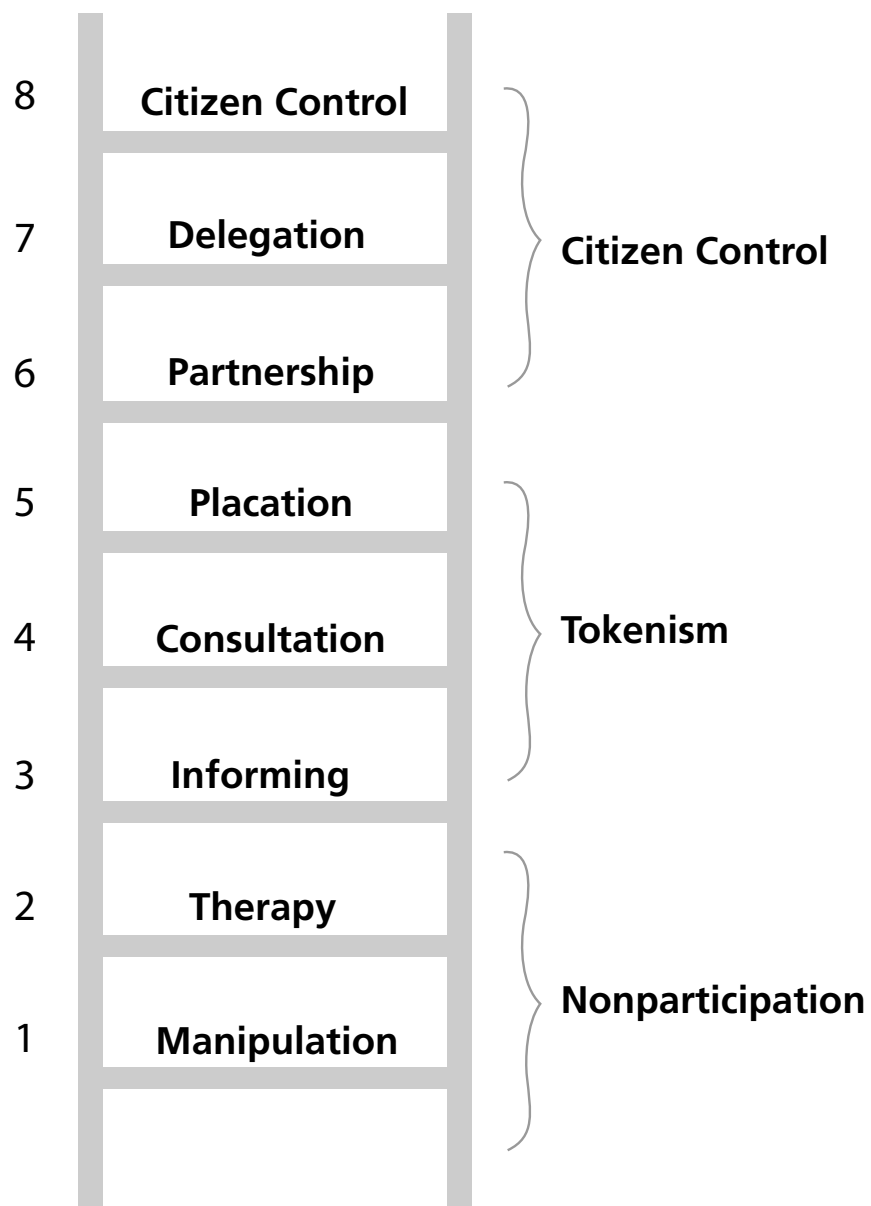
4 Consultation - Denna nivå beskrivs enklast som "inbjudna medborgarnas åsikter" och därmed rådfråga medborgare i beslutsfattandet eller planeringsprocessen. Detta är, precis som att informera, ett giltigt steg mot full deltagande, men när det inte kombineras med andra former av deltagande är det helt enkelt inte tillräckligt. Bara genom att samråda med allmänheten finns det ingen garanti för att "medborgarnas bekymmer och idéer kommer att beaktas".

3 Informing - Att informera och skapa medvetenhet är ett grundläggande steg i deltagande processen. Medel i envägskommunikation är media, broschyrer, affischer, svar på förfrågningar och i vissa fall internet. Det är viktigt med tvåvägsprocess också, medborgarna blir informerade men tjänstemännen ska lära sig av medborgarna.

Nonparticipation

2 Therapy - Detta steg är ett vilseledande steg där avsikten är att dölja för medborgarna vad den verkliga avsikten är. Detta steg är "både oärligt och arrogant" skriver Arnstein.

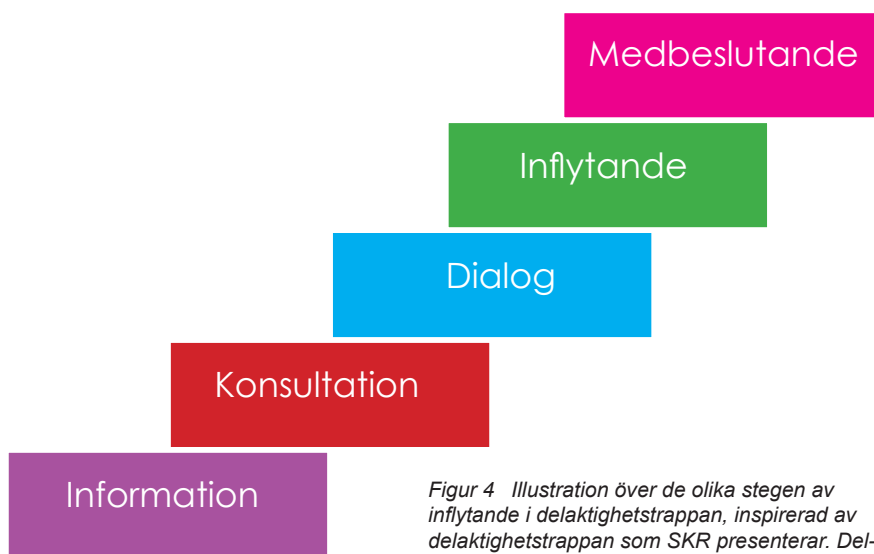
1 Manipulation - Det första steget på stegen är den lägsta formen av deltagande av medborgarna och kan därför kallas icke-deltagande. Här kan medborgarna manipuleras och tro att det pågår en delaktighet (Arnstein 1969).

Figur 3 Illustrationen visat Sherri Arnsteins A Ladder of participation (1969).

3.3 Dialogprocess i Sverige

I Sveriges arbete med delaktighet har man anammat Arnsteins delaktighetsstege. SKR presenterar en delaktighetstrappa (2013) som är inspirerad av Arnsteins steg. Pål Castell, doktor i uthålligt samhällsbyggande, menar att Arnsteins steg är avsevärt radikalare än SKR:s trappa. SKR:s delaktighetstrappa utvecklades för att passa svenska förhållanden bättre och är likt Arnsteins steg, en gradering på hur mycket medborgare kan vara med och påverka i beslutsprocessen. Vidare anser Castell att det är viktigt att se att stegen och trappan har olika uppgifter, trappan är till för att hjälpa tjänstemän att utforma sina strategier och dialoger medan delaktighetsstegen syftar till att vara ett analysverktyg för forskare (Castell u.å).

Figur 4 Illustration över de olika stegen av inflytande i delaktighetstrappan, inspirerad av delaktighetstrappan som SKR presenterar. Delaktighetstrappan bygger på graden av delaktighet i en planprocess.

Emma Corkhill, kulturgeograf med erfarenhet inom dialogprocesser (2013) menar att det finns en viss risk med modeller, likt Arnsteins steg och SKR:s trappa. Hon menar att man förenklar och kategoriserar en komplex verklighet (Corkhill 2013). Samtidigt kan en modells styrka vara att den är förenklad och att den kan hjälpa oss att sätta ord på komplicerade saker (Corkhill 2013).

Idag ligger "Delaktighet och inflytande i samhället" överst på Folkhälsopolitikens lista över övergripande målområden för folkhälsa (Folkhälsomyndigheten 2009). För att människor ska känna samhörighet bör det finnas möjlighet till att kunna påverka utvecklingen av samhället (Folkhälsomyndigheten 2011: SOU 2000:1).

Boverket menar att brukarna av en plats ofta har bättre kännedom och kunskap om de lokala förhållandena på en plats än vad planerare och beslutsfattare har (Boverket 2017f). Studier visar även att genom att engagera människor i beslutsfattandet, får de en känsla av ägande och ansvar gentemot sin miljö (Eden 1996).

Ett sätt att engagera människor i beslutsfattandet om sin närmiljö kan ske genom dialog mellan brukare och planerare. I Sverige idag är det lagstadgat, enligt plan- och bygglagen, att ha samråd vid framtagning av detaljplan och översiktsplan. Syftet med samråd är att samla in kunskap från medborgare om ett aktuellt planområde och därmed förbättra underlaget om planområdet (Boverket 2015). Framtagning av detaljplan och översiktsplan underlättar också om intressenter får ge förslag och synpunkter över det aktuella området. Detta kan även minska risken för överklagande hos medborgarna (Boverket 2015). Kommuner i Sverige kan ta initiativ att genomföra medborgardialog innan man går ut med samrådsunderlag till medborgarna, detta sker då utöver plan- och bygglagens föreskrifter (Boverket 2017g).

I Sverige idag finns det olika former av medborgardialog. Stormöte, fokusgrupper, seminarier, studiecirkel, öppet hus, charrette, arbetsboksmetoden, gåturer, medborgarpanel, medborgarbudget, rådslag mfl. är exempel på olika metoder av medborgardialog som förekommer i planeringsprocesser (Squassina 2011).

3.3.1 Jämförelse av SKR:S och Boverkets riktlinjer gällande medborgardialog

Att ta fram principer och metoder för medborgardialoger är ett första steg för att medborgardialoger ska vara en del i beslutsfattandet (SKR 2013). Många kommuner i Sverige har tagit fram metoder för medborgardialoger. I SKR:s skrift Medborgardialog- 250 exempel från Sverige (2015) kan man läsa om 250 exempel från olika kommuners principer och processer för medborgardialoger.

SKR skriver att av erfarenhet vet de att framgångsrik medborgardialog grundar sig i ett metodiskt arbetssätt (SKR 2015, s. 12). Boverket menar också att det är viktigt att ha en tydlig process vid arbetet med medborgardialog (Boverket 2017b). SKR delar in det metodiska arbetssättet i fyra delar medan Boverket delar in det i fem steg (Boverket 2018a). Boverkets och SKR:s riktlinjer och arbetssätt om medborgardialog stämmer till stor del överens med varandra.

De fyra stegen som SKR presenterar är principer, organisation, processer, och resultat (SKR 2015). Boverket har delat upp det i förberedelser, information, dialog, återkoppling samt bekräftelse (Boverket 2018a). Det första steget både hos SKR och Boverket behandlar hur man går till väga innan en dialog, det ska diskuteras internt varför det ska genomföras en dialog och vad får alla inblandade ut av en dialog. Vad är viktigt vid arbetet med delaktighet, inflytande och medskapande? (SKR 2015). I det första steget behövs också diskuteras vilket syfte man har med en medborgardialog och vad dialogen ska leda till (Boverket 2018b).

I det andra stegen menar SKR att genomföra medborgardialoger fordrar någon form av organisation. Det är därför viktigt att regionen, landstinget eller kommunen tar ställning till hur organisationen ska se ut i deras arbete (SKR 2015). I ett exempel från Gnestas kommun presenterar de organisationen så här: "En viktig förutsättning har varit en politisk konsensus kring arbetet samt en tydlig struktur i arbetet. Under projektiden har Gnesta avgränsat projektet till kommunstyrelsen, miljö- och byggnämnden och kultur- och teknikenämnden. Organisationen har bestått av en styrgrupp med både förtroendevalda och tjänstepersoner från ovan nämnda nämnder. Därtill har tydliga roller givits för ansvarsfördelningen. Det är alltid berörd nämnd som äger frågan och ansvarar för genomförandet av dialogen. Styrgruppen har fungerat som en resursgrupp för nämnderna och ansvarar för att projektplanen följs". (SKR 2015, s. 18).

Under Boverkets steg information, handlar det om att börja informera medborgare om en kommande dialog, att bjuda in, att berätta för de inblandade hur de kan påverka och om hur resultatet från dialogen ska användas (Boverket 2018c).

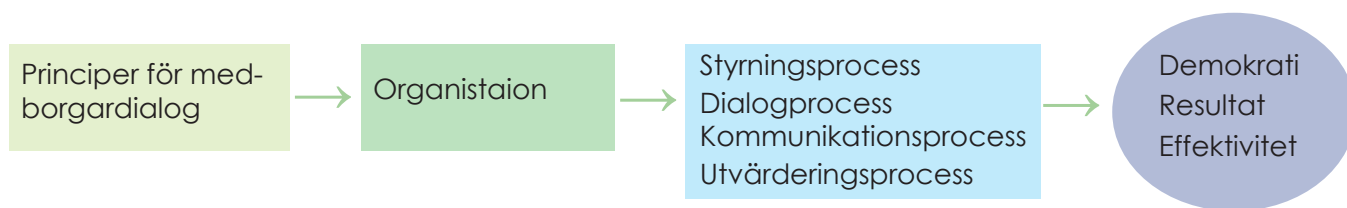
I det tredje steget processer följer fyra parallella processer för SKR; 1. styrningsprocess, 2. dialogprocess, 3. kommunikationsprocess och 4. utvärderingsprocess (SKR 2015). I styrprocessen bör ställning tas till när i en planprocess medborgardialogen ska komma in (SKR 2013). Dialogprocessen handlar om att planera själva dialogen, vilka man vill föra dialog med, vilken delaktighet medborgarna ska ha, vilka metoder som ska användas och genomförandet av dialogen (SKR 2013). Kommunikationsprocessen bör svara på frågor som Varför? Var? Hur? Vem? I det här steget bör man arbeta med hur man kommunicerar och hur man återkoppla till olika grupper (SKR 2013). Här trycker Boverket på att medborgarna ska bli underrättade vilka förutsättningar som finns och vad tjänstemännen eller kommunen vill och planerar att göra (Boverket 2017b).

Under utvärderingsprocessen bör man ställa sig frågor som nådde vi ut till människorna som vi ville? Har dialogen gett oss det vi förväntade oss? Fick tjänstemän och medborgare nya kunskaper? Vad kunde ha gjort bättre? (SKR 2013).

Resultat

Det fjärde steget berör resultatet av medborgardialogen. Redan i det första steget behövs det förklaras vad som vill uppnås vid genomförandet av dialog om specifik fråga eller ärende. Det krävs att tydliga mål bestäms för att kunna följa upp resultatet (SKR 2015).

Boverket tillägger att det är viktigt att man till medborgarna, gärna tillsammans med politiker, berättar hur det har gått och hur medborgarnas synpunkter har tagits tillvara (Boverket 2017b). Det är också väsentligt att försöka att återkoppla till de som inte deltog vid dialogen. Dessa människor kan ha det lättare att acceptera de nya förslagen om det skett under en dialog (Boverket 2017b).

Figur 5 Illustrationen visar hur SKR delar in arbetet med medborgardialoger i fyra steg. Figuren är inspirerad från SKR. (SKR 2015).

3.4 Parkutveckling och känslomässiga band

Undersökningar visar att parker och grönområden värderas högt av medborgare (Gunnarsson, B et al., 2018; Hagberg et al., 1997). Utifrån svenska forskare och internationella undersökningar måste städernas grönytor prioriteras högre än de gör nu. Undersökningar visar även att framtidens städer måste bli grönare. Städerna måste bli hållbara, både miljömässigt och socialt (Gunnarsson, B et al., 2018).

FN och Europarådet föreskriver allmänhetens deltagande vid planering av urbana öppna ytor, där parker ingår (Jansson, M et al., 2018). Samtidigt menar forskare att grönområden ofta behandlas avskilt från övriga frågor inom stadsutveckling, vilket försvårar inställningen till att grönområden ska vara integrerade i stadsplaneringen (Lundgren Alm et al. 2004, s. 51 se Nacka kommun, 2011). En bidragande faktor till detta kan vara att det idag inte är lagstadgat att brukare ska vara delaktiga av utveckling och utformning av kommuners grönområden. Trots detta menar Boverket att det är viktigt använda sig av lokalbefolkningen vid fysisk planering (Boverket 2007, s.35).

Emellertid kan man idag se i några kommuner i Sverige som arbetar med att brukarna ska få större delaktighet till att påverka utvecklingen av sin park. Bland annat Gränbyparken i Uppsala kommun, stadshusparken i Mölndals kommun, Malmparken i Sollentuna kommun och Tungelsta trädgårdspark i Haninge kommun mfl. Anledningen till att kommuner väljer att integrera brukare är främst för att man vill få reda på vad de tycker är bra med parken idag och få in synpunkter och idéer på förbättringsförslag och utveckling till parken (Uppsala kommun 2017; Mölndals kommun 2018; Sollentuna kommun; Haninge kommun).

Brukarna av en plats, till exempel en park, har ofta en bredare kännedom och kunskap om de lokala förhållandena på platsen än vad planerare och beslutsfattare har (Boverket 2017f). En plats är mer än en kuliss för människors vardag. Platser är sammanflätade med människors dagliga liv och involverar både fysisk aktivitet och sociala relationer mellan människor (Strydom, W & Puren, K. A).

Brukarna skapar utöver kunskap och kännedom, känslomässiga band till platser, vilket är svårtillgängligt underlag för planerare och beslutsfattare, och kan därmed förloras i planprocessen (Ujang & Zakariya 2014). Genom att observera platser och samtala med deras användare kan gestaltande yrkeskårer skapa platser som är väl anpassade till brukarnas behov (Carmona et al. 2010, s. 132). Alexander Friedmann (1987) matematiker och kosmolog, menar att platsskapande innebär att platser inte är produkter av fysisk planering, utan att det bör involvera ett aktivt och ständigt deltagande av olika samhällsgrupper. Därför kan inte platser utformas från utsidan, till exempel av experter (Friedmann 1987).

3.4.1 NPIP- ett exempel från Taipei city

Neighborhood Park Improvement Plan, NPIP, är ett projekt som har utförts av Taipei city, i syfte att uppmuntra medborgares engagemang i planering och gestaltning av stadsdelsparker. Målet är att möta den lokala befolkningens viljor, främja interaktionen och förstärka ett samhällsmedvetande. Då stadsdelsparkerna är de mest attraktiva platserna för Taipei-boende, bör brukarnas behov integreras i parkplanering och design för att optimera parkens effektivitet, skriver Shu-Chun Lucy Huang, doktor i filosofi (2010). Shu-Chun Lucy Huang (2010) menar att medborgare i Taiwan har blivit alltmer medvetna om med-

borgardeltagandet. Detta har lett till en administrativ förändring för att medborgarna ska kunna delta i offentliga angelägenheter. NPIP-projektet visade att användarna av en förbättrad park har starkare emotionell bindning till sina stadsdelsparker jämfört med de oförbättrade parkerna. Detta resultat överensstämmer med tidigare forskningsresultat, att människor som deltar i offentlig medverkan tenderar att bära starkare känslor för sina områden och stadsdelsparker samt att utveckla samhällsmedvetenhet (Lucy Huang 2010).

3.4.2 Outsideness och insideness- en teori av Edward Relph

Edward Relph (1976), geograf, presenterar en teori som handlar om *insider* och *outsider*-perspektivet (jag kommer benämna det inifrån och utifrån-perspektivet). Han beskriver att vara "*inside a place*" är att tillhöra en plats och identifiera sig med den och att vara "*outside a place*" är att se på platser likt en turist i ett nytt sammanhang (1976, s.49). Ju mer "*inside*" en människa är till en plats desto större blir identiteten till platsen. Relph menar att skillnaden mellan begreppen inifrån och utifrån kan vagt beskrivas som skillnaden mellan "här" och "där".

Edward Relph har skapat en lista av olika nivåer av *outsideness* och *insideness* (1976, ss. 51-55).

- *Objektivt utifrån perspektiv (objective outsideness)* - Fokus ligger inte på vad som händer på en plats utan projektet i sig är viktigare, till exempel en parkupprustning. Det finns ett psykiskt avstånd till platsen och förståelsen av en plats bygger på tidigare erfarenheter. Till exempel har planerare erfarenhet och kunskap från tidigare planeringsprocesser.
- *Tillfälligt utifrån perspektiv (incidental outsideness)* - Människor som kommer till en plats som en turist eller tillfälligt åker förbi en plats kan uppleva ett tillfälligt utifrån perspektiv. Till exempel om en person besöker ett torg i en stad, är det endast torget som är viktigt för personen, inte vad som sker runt omkring. Man kan befinna sig på en plats men är inte en del av platsen.
- *Vikarierat inifrån perspektiv (vicarious insideness)* - Man förstår en plats utifrån en representation. Det finns till exempel två olika sätt att tänka på platser. Det första sättet är att man måste befinna sig på en plats i 100 dagar för att förstå platsen, förstår man platsen så är man en del av platsen. Det andra sättet är att säga att man vet var platsen ligger men man behöver inte vara där fysiskt för att känna till den. Man behöver inte ha en koppling eller erfarenheter för att förstå platsen utan kan känna för platsen utifrån en representation.
- *Beteendemässigt inifrån perspektiv (behavioural insideness)* - Det finns ingen direkt koppling till helheten av platsen. Betydelsen av platsen är inte viktigt utan det är aktiviteten på platsen som är viktig. Till exempel ligger fokus på att cykla på en plats.
- *Existentiellt inifrån perspektiv (existential insideness)* - Platsen är en del av människor. De som är *existential insiders* har erfarenheter skapade från just den här platsen.
- *Empathetic insideness* - Människor som "vill" eller "tror sig" ha ett existentiellt inifrån perspektiv men har inte samma koppling till en plats. Till exempel nyinflyttade i ett område.

KOMMUNSTUDIE

4 Haninge kommun

Haninge är en växande kommun som ligger ca tre mil söder om centrala Stockholm. Det bor ungefär 88 000 människor i kommunen som är till ytan ca 458 km² stor. Tre fjärdedelar av kommunens yta består av vatten och där i tusentals öar (Haninge kommun 2016).

Figur 6 Karta över Haninges placering. Källa: Lantmäteriet ©.

4.1 Vad säger kommunens dokument om medborgardialoger?

Haninge kommun har under senare år haft ett antal medborgardialoger bland annat i utvecklingen i Dalarö, Eskilsparken i Handen, Tungelsta, Västervik samt utvecklingen av kommunens parker (Lindholm 2012).

I Haninge kommuns översiktsplan (2016) beskriver de det övergripande arbetet med medborgardialoger. De menar att dialogerna ska ge ett *”bredare beslutsunderlag och möjlighet för olika grupper att påverka utformningen av det framtida Haninge”* (Haninge kommuns översiktsplan 2016 s. 63). Vidare beskrivs det i översiktsplanen att det är viktigt att medborgardialogerna är välplanerade för att ta vara på medborgarnas kunskaper och engagemang och stärka den lokala demokratin (Haninge kommuns översiktsplan 2016 s. 63).

Haninge kommun presenterar en delaktighetstrappa på sin hemsida som underlag för deras arbete med medborgardialoger. Denna trappa (se figur 4 s.29) är tagen från SKR:s delaktighetstrappa (2013), vilken i sin tur var inspirerad från Arnsteins (1969) *”Ladder of participation”*. Haninge kommun menar att inget steg på trappan är bättre eller sämre, utan passar bra till olika tillfällen.

Haninge kommun har skapat en handbok i medborgardialoger, Handbok i Medborgardialog (2012). I handboken finns en tabell som visar vad varje del i trappan har för funktion för medborgarna se figur 7.

4.2 Haninge kommuns principer vid medborgardialog

I Haninge använder de åtta principer när de arbetar med medborgardialog. Dessa principer ska ligga till grund för ett ökande inflytande i kommunens verksamheter. När kommunen följer principerna ska de också överväga nivå på ”delaktighetstrappan” och vilka verktyg som ska användas. Varje nämnd inom kommunen ska arbeta med medborgardialog inom sitt verksamhetsområde. Nedan följer Haninge kommuns åtta principer för medborgardialog (Haninge kommun 2017e).

8 principer för medborgardialog

- 1. Vid förslag som direkt rör Haningeborna ska alltid en medborgardialog övervägas.*
- 2. Nyttan och syftet med dialogen avgör hur den genomförs. Som stöd för avgörandet om hur dialogen genomförs används den så kallade delaktighetstrappan.*
- 3. Då beslut är fattat om medborgardialog har Haningeborna som lägsta nivå rätten att bli hörda (konsultation).*
- 4. Vid ändring av planer, program eller policys som kan ha väsentliga konsekvenser för medborgarna ska medborgarna informeras om varför dessa förändringar föreslås.*
- 5. Det ska tidigt i processen göras klart hur åsikter och synpunkter kommer att behandlas och hur det är möjligt för Haningeborna att påverka. Kopplingen till Haninge kommuns styrmodell ska beaktas.*
- 6. Barns, ungdomars och äldres möjligheter att delta ska ges särskild uppmärksamhet.*
- 7. Dialogprocessen, metoder och kompetens för medborgardialog ska utvärderas och utvecklas fortlöpande.*
- 8. Det slutliga resultatet av dialogen ska meddelas deltagande medborgare.*

(Haninge kommun 2017e).

GRAD AV DELAKTIGHET	KÄNNETECKEN	METODEXEMPEL
Medbeslutande	Gemensamt beslutsfattande Du får: bestämma	Rådslag med omröstning Medborgarbudget
Inflytande	Aktiviteter planeras och genomförs Du får: påverka	Framtidsverkstad Idéverkstad
Dialog	Utbyte av tankar Ofta flera tillfällen Du får: resonera	Open space Cafémetoden Walk and talk
Konsultation	Samla in synpunkter Ofta punktinsats Du får: tycka	Enkät Intervju Fokusgrupp Synpunkt Haninge
Information	Envägskommunikation Frågor och svar Du får: veta	Tidning, webb, trycksak, öppna möten Utställning, mässa

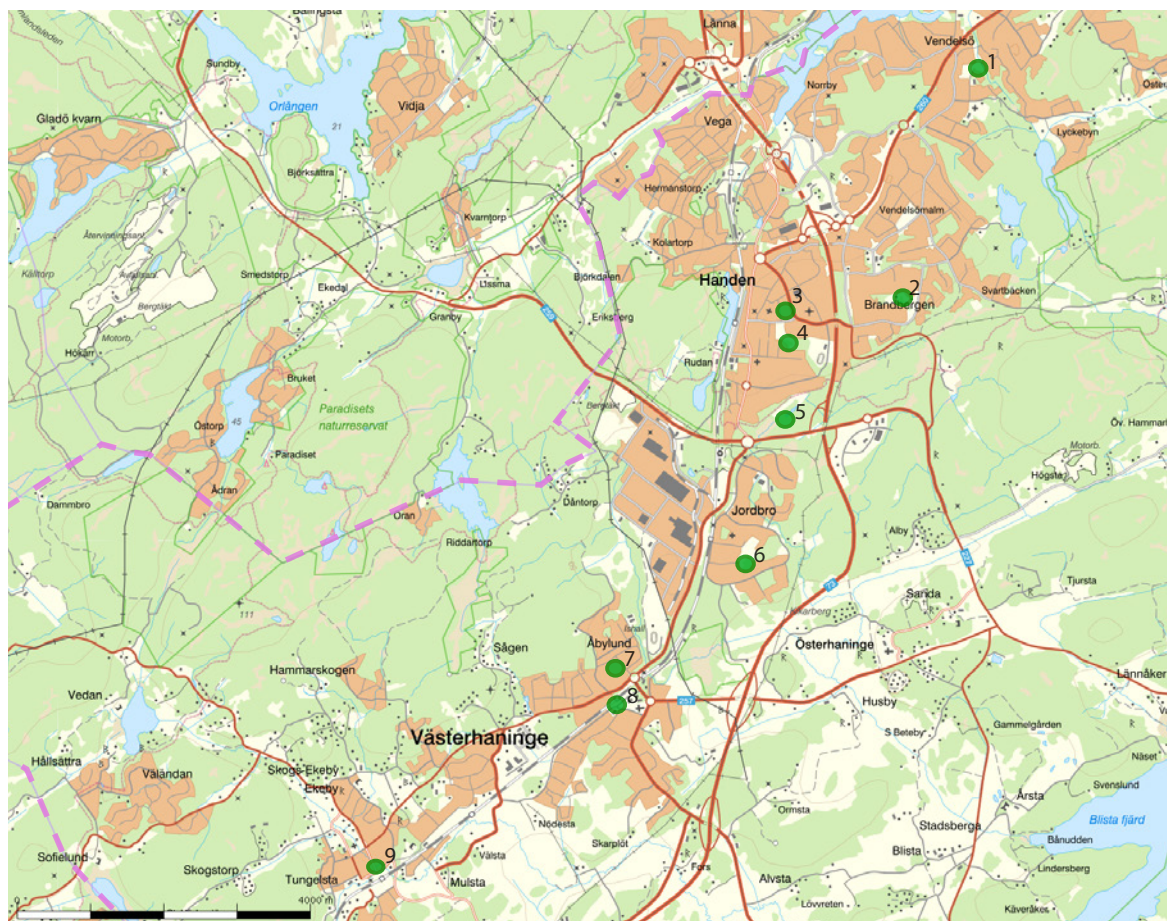
Figur 7 Den här tabellen visar hur olika grader av delaktighet kännetecknas och ger förslag på metodexempel på varje grad. Tabellen är hämtad från Handbok i medborgardialog Haninge kommun (Lindholm 2012).

4.3 Parkerna i kommunen

I Haninge kommun finns det nio parker; 1. Sågenparken, 2. Brandbergsparken, 3. Brageparken, 4. Eskilsparken, 5. Slätmossens naturpark, 6. Höglundaparken, 7. Åbyparken, 8. Centrumparken och 9. Tungelsta trädgårdspark (se Figur 8). Dessa nio parker finns med i kommunens parkplan. Haninge kommun vill *”att de som bor, arbetar och besöker Haninge trivs och använder våra parker”* (Haninge kommun 2017b). Parkerna i kommunen ska fungera som ett vardagsrum för grannskapet. Kommunen har en vision att parkerna i kommunen ska behaga dagens invånare och deras behov.

”Här ska finnas plats för barn att träffa nya kompisar, och för ungdomars uteliv. Vi vill se familjepicknickar på filtar och erbjuda parkbänkar för vila av trötta ben” (Haninge kommun 2017d).

Parkerna i kommunen är kultur, de visar upp Haninges historia och det finns plats för konstnärliga uttryck. Man ska kunna motionera och leka men också finnas ro och vila, i kommunens parker. Parkerna ska innehålla olika växt- och djurarter. Haninge kommun känner framtidsstro genom sina parker (Haninge kommun 2017d).

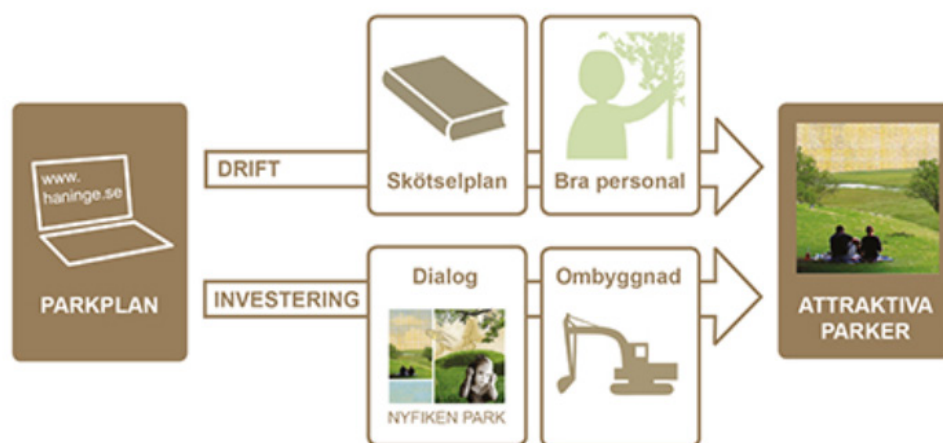

Figur 8 Karta över kommunens parker. Bilden är bearbetad av författaren med hjälp av kartmaterial hämtat från Haninge kommuns hemsida (Haninge kommun 2017d). Källa: Lantmäteriet ©.

4.4 Parkplansarbetet

För att öka kvaliteten på kommunens parker har en parkplan tagits fram. För att parkerna ska bli mer attraktiva behövs nya investeringar och en intensivare skötsel. Parkerna ska skötas av utbildad och engagerad personal, arbetet ska följa kommunens skötselplaner och det ska finnas resurser för att utföra arbetet i parkerna. När kommunen gör en upprustning av en park ska det anpassas efter dagens behov (Haninge kommun 2017d). Kommunen menar att parkerna gör och kommer göra att Haninge blir en bra plats att bo på, en plats dit människor kommer vilja flytta och besöka. Haninge känner en framtidstro (Haninge kommun 2017d).

Haninge kommun menar på att det behövs en dialog med parkernas användare för att investeringen ska ha stöd hos brukarna av parken och kommunen ska kunna fatta rätt beslut om parkernas framtid (Haninge kommun 2017d).

Copyright: Haninge kommun

Figur 9 Illustrationen visar Haninge kommuns arbetsprocess från parkplan till attraktiva parker i kommunen. Bilden är hämtad från Haninge kommuns hemsida. Copy right: Haninge kommun. (Haninge kommun 2017d).

4.5 NYFIKEN PARK processen

Haninge kommun arbetar med medborgardialoger i samband med upprustning och förnyande av kommunens parker i syfte att fler ska kunna utveckla och påverka parkerna. 2011 grundade (nod)Combine arkitekter tillsammans med Haninge kommun medborgardialogskonceptet NYFIKEN PARK i samband med kommunens parkplan¹. Kommunen beskriver det som att parkplanen tillsammans med NYFIKEN PARK fungerar som ett verktyg i kommunens budgetarbete (Haninge kommun 2017d).

Grundpelarna för NYFIKEN PARK är: Workshop, idéskiss, reaktioner och program.

(Haninge kommun 2017b).

Figur 10 Illustrationen visar grunden för över NYFIKEN PARK, arbetet med att förbättra och upprusta kommunens parker. Bilden är hämtad från Haninge kommuns hemsida. Copyright: Haninge kommun. (Haninge kommun 2017b).

Då fokus ligger på medborgardialogen men också att genomförandet av önskemålen och förändringarna ska ske på ett noga planerat sätt, har en verktygslåda för hela processen skapats.

Processen att utveckla parkerna förväntas ta ett par år, från de första idéerna till en färdig park. Haninge har använt sig av NYFIKEN PARK i fyra parker i kommunen; Sågenparken, Brandbergsparken, Åbyparken och Tungelsta trädgårdspark (Haninge kommun 2017b).

¹ Stadsträdgårdsmästare Haninge kommun, mail 2018-04-09

4.6 Tidslinje över NYFIKEN PARK

Det finns tre format på NYFIKEN PARK, liten, mellan och stor beroende på hur många möten kommunen har med medborgarna. Se NYFIKEN PARK tidslinje (Haninge kommun 2017a). NYFIKEN PARK liten passar projekt där man vill få in synpunkter till tillägg i en park. NYFIKEN PARK mellan fungerar på samma sätt som liten, plus att man genomför ett avslutningsmöte. NYFIKEN PARK stor passar till projekt där det finns kända och okända konflikter i en park och eller att olika verksamheter måste samverka. I Tungelsta trädgårdspark använde man sig av NYFIKEN PARK liten (Haninge kommun 2017a).

I kommunens verktygslåda för NYFIKEN PARK är det tydligt beskrivet hur alla steg i medborgardialogen ska gå till. Det finns fem faser (*Fas 1-5*, se de rödbruna rektanglarna i figur 11) hur NYFIKEN PARK ska gå till, kommunen tillägger att processen kan se lite annorlunda ut beroende på projekt². I den sammanfattande tidslinjen (figur 11) är det illustrerat hur kommunen arbetar med NYFIKEN PARK. Nedan följer en genomgång av faserna med alla steg inräknade.

Fas 1- Förberedelser: kommunen bestämmer hur man ska närma sig årets park och projektets storlek. Detta arbete är internt. Här bestäms det också vilka som ska arbeta med projektet i ett internt möte.

Fas 2- Planering: här ingår det internt startmöten, styrgruppsmöten samt inriktningsmöten. Kommunen gör tillsammans med anlitade konsulter, platsbesök och planerar vilken typ av workshop som ska hållas i parken. Man beslutar också om informationsspridning och gör en analys inför dialogfasen.

Fas 3- Medborgardialogen genomförs: här bjuds först allmänheten in till dialog sedan genomförs ett internt förberedande möte. Vidare hålls dialogen, eller workshopen i parken. Efter det samlas synpunkter in och sammanställs och utifrån det tar fram en idéskiss. Sedan presenteras idéskissen för allmänheten och ytterligare synpunkter tas hand om internt och ett färdigt programförslag tas fram. Vidare bjuds allmänheten in till att ta del av programförslaget. Sist så görs en utvärdering av hela medborgardialogen.

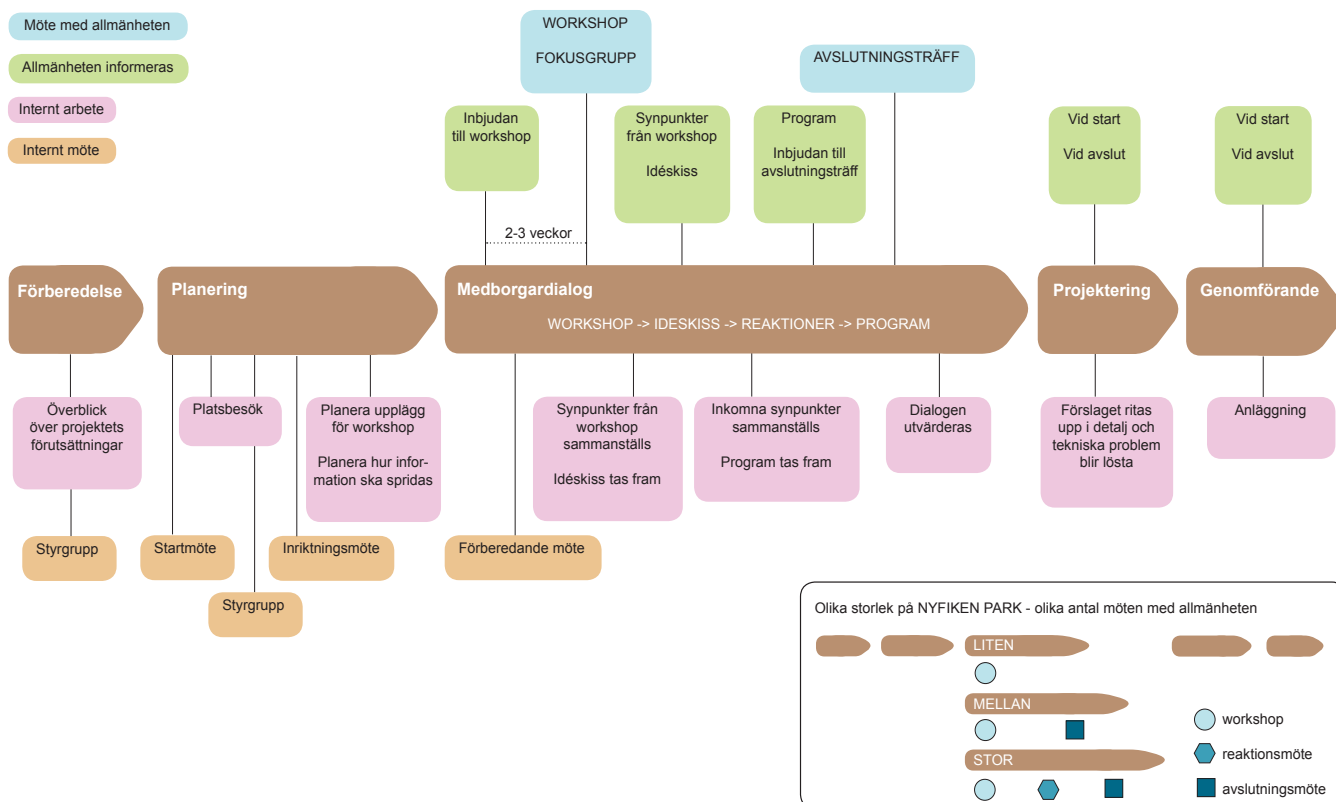
Fas 4- Projektering: förslaget ritas upp och tekniska problem löses. Allmänheten informeras om att projektering ska ske.

Fas 5- Genomförande: Allmänheten informeras om att anläggning ska ske.

(Copyright: Haninge kommun) (Haninge kommun dokument)

² Landskapsarkitekt Haninge kommun, intervju 2018-02-21

4.7 Sammanfattad tidslinje av NYFIKEN PARK

Figur 11 Illustrationen visar NYFIKEN PARKs tidslinje. Genomförandet från förberedelser till genomförande brukar ta upp till tre år. Bilden är hämtad från Haninge kommuns hemsida. Copy right: Haninge kommun.

GENOMFÖRANDE AV NYFIKEN PARK I TUNG- ELSTA TRÄDGÅRDS- PARK

5 Tungelsta trädgårdspark

Tungelsta är en kommundel i södra Haninge, där det bor ca 4150 personer. Tungelsta är känt för sin trädgårdsnäring och det finns flera familjeägda handelsträdgårdar. I kommundelen ligger Tungelsta trädgårdspark (Haninge kommun 2015).

5.1 Historia om parken

Omkring förra sekelskiftet delades flera gårdar i varierad storlek upp i Stockholmsregionen. Detta för att erbjuda den ökande befolkningen någonstans att bo, som ett alternativ för att emigrera till Amerika. ”AB Hem På Landet” köpte upp flera av dessa gårdar i Tungelsta tidigt 1900-tal, dessa kom att benämnas trädgårdsfastigheter. 1940 var trädgårdsnäringen som störst i Tungelsta och blomsterodling har ständigt dominerat kommundelen sedan dess. Det finns fortfarande ett fåtal växthus kvar i Tungelsta (Föreningen Folk och Trädgård i Tungelsta).

Mellan mitten på 1800-talet fram tills 1960 förekom tvätteriverksamhet i Tungelsta. Rocklösaån som rinner genom Tungelsta trädgårdspark bidrog till tvätteribranschen. Idag finns det kvar en torklada i parken som är föreningen *Folk & trädgårds* föreningslokal (Föreningen Folk och Trädgård i Tungelsta).

Parken anlades 2001 i syfte att fira tre födelsedagar, Ivar Lo 100 år, järnvägen 100 år och kommunen 30 år.

5.2 Beskrivning av parken

Tungelsta trädgårdspark är uppbyggd runt två äldre villaträdgårdar, vilka de äldre fruktträden i parken vittnar om (Haninge kommun 2022).

Parken ligger ca två minuter promenad från pendeltågsstationen Tungelsta. Parken gränsar till villor i väst och norr, flerbostadshus i öst och en mataffär i syd. Nordöst om parken ligger Blomorado Handelsträdgård och bakom den ligger Tungelsta skola.

Nedan följer en beskrivande text om Tungelsta trädgårdspark, baserad på min observation (2018-05-07) av parken. Parken är en intim park med tydliga rumsindelningar. Det finns en äppellund med äldre äppelträd, perennnytor som skiljs av med avenbokshäckar, en lekavdelning, en öppen gräsyta med ett konstverk och promenadstråk längs Rocklösaån som ringlar sig i parken. Det finns många olika växter i parken, bland annat gran, hägg, äppelträd, alm, lönn, avenbok, al, olika salixsorter och flera perenner. Parken har idag inga tydliga entréer. Männskor rör sig parken, de promenerar med hundar, sitter i gräset och solar, leker på lekavdelningen och åker moped. Många fåglar rör sig i området. På ett anslag kan man läsa att det är många event som pågår i parken kommande vår och sommar, ordnade av föreningen Folk och Trädgård i Tungelsta (se faktaruta).

Figur 12 Karta över Tungelsta trädgårdspark, bearbetad av Anna Öhnfeldt. Källa: Eniro/ © Lantmäteriet.

Fakta om föreningen Folk & Trädgård i Tungelsta

Bildades hösten 1999. Till för människor som är intresserade av Tungelstas trädgårdskultur och vill bevara utvecklingen och kunskapen om Tungelsta.

Föreningen har en lokal i Tungelsta trädgårdspark.

Föreningen samlar och dokumenterar historiska och nutida material för att bredda Folk & Trädgård-museet i torkladan.

Ordnar aktiviteter i parken bland annat vårmarknad, modellbygge, permakulturdagar.

(Föreningen Folk och Trädgård i Tungelsta)

Fotografier från platsbesök i Tungelsta trädgårdspark. 1. Äppelträd. 2. Avenbokshäckar och stenmjölsgång samt bro över å. 3. Rocklösaån. 4. Folk & trädgårds lokal i parken. 5. Bro över å, perennnytor avskärmade med häckar. Alla foton tagna av författaren.

6 Medborgardialogens gång

Under 2017 ägde medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark rum. Haninge kommun tog hjälp av två konsulter som arbetar som konstnärer, för att driva medborgardialogen.

6.1 Förberedelser

Innan medborgardialogen startade var kommunen och konsulterna ute i Tungelsta trädgårdspark och fotograferade och fick en överblick över det kommande arbetet³. Kommunen och konsulterna satte upp affischer i och runt omkring Tungelsta trädgårdspark att medborgardialogen skulle äga rum. Flyers med information om medborgardialogen delades ut⁴. Kommunen skrev på Haninge kommuns Facebook-sida och informerade att det skulle vara en medborgardialog i parken. Man kontaktade också olika föreningar, till exempel "Folk & Trädgård", samt en skola i närheten till parken³.

Var med och upptäck, utforska och utveckla Tungelsta trädgårdspark! Kom förbi, ta en fika och tyck till om parken den 29-30 september. Läs mer om projektet här: <http://haninge.se/nyfikenpark>

Figur 13 Bild på inlägg på Haninge kommuns Facebooksida. Copy right: Haninge kommun.

6.2 Möten i parken

2017 var kommunen och konsulterna ute i Tungelsta trädgårdspark under tre tillfällen i samband med dialogen med användarna av parken. De två första gångerna kunde medborgare lämna synpunkter på hur de ville att Tungelsta trädgårdspark skulle utvecklas. Under dialogen i parken träffade konsulterna både människor som visste om att dialogen skulle äga rum men också de som "råkade" vara i parken samma dag. Konsulterna skapade en liten scenografi med kartmaterial, historik kring parken och idéer och synpunkter som kommit in tidigare om Tungelsta trädgårdspark. Konsulterna hade även möten med de föreningar som kontaktades. En skola som ligger nära parken deltog också i dialogen. Då gick konsulterna runt i parken med de olika klasserna⁴.

³ Landskapsarkitekt, intervju 2018-02-21.

⁴ Konsult, intervju 2018-06-04.

³ Konsult, intervju 2018-06-04.

⁴ Konsult, intervju 2018-06-04.

NYFIKEN PARK

Nyfiken park finns i Tungelsta trädgårdspark den 29–30 september.
Tider: fredag 13–18, lördag 11–15

Var med och upptäck, utforska och utveckla din park!
Här kan du träffa oss och tycka till om parken eller helt enkelt ta en sensommarfika.

*Figur 14 Bild på inbjudan till medborgardialog i Tungelsta trädgårdspark.
Copy right: Haninge kommun.*

6.2.1 Första mötet

Det första mötet var under evenemanget "Trädgårdsrock" där cirka 100 personer anslöt till medborgardialogen. Det fanns också en närvarande tjänsteman från Haninge kommun under medborgardialogerna. Konsulterna och tjänstemannen från kommunen befann sig vid en station där konsulterna skapat scenografin. Där fanns också material som medborgarna kunde rita och skriva på.

6.2.2 Andra mötet

Det andra mötet var i samband med höstmarknaden och kommunen fick då in 250 personers synpunkter. Frågor som ställdes till medborgarna var till exempel: Vad är en park? Vilka kvaliteter har parken idag? Saknar du något i parken?⁵. Åldersfördelningen på de som deltog uppskattas vara 25 % barn och unga, 50 % medelålders samt 25 % äldre⁶.

Tillsammans med tjänstemän från kommunen gick konsulterna igenom synpunkterna som hade kommit in, då det är kommunen som har sista ordet och budgeten. Sen gjordes det en idéskiss utifrån det. I Tungelsta trädgårdspark var det inte många synpunkter som kom in på idéskissen, men om det skulle göra det så försöker arbeta vidare på skissen⁷.

6.2.3 Tredje mötet

I samband med julmarknaden presenterade konsulterna ett förslag till en upprustning av Tungelsta trädgårdspark utifrån de synpunkterna som kommit in under dialogen och berättade om hur kommunen tänkte om det⁸. Under det sista mötet anslöt 230 personer⁹.

NYFIKEN PARK TUNGELSTA TRÄDGÅRDPARK

Figur 15 Bild på inbjudan till visning av det nya programmet för Tungelsta trädgårdspark. Copy right: Haninge kommun.

5 Landskapsarkitekt, mail 2018-05-14.

6 Stadsträdgårdsmästare Haninge kommun, mail 2018-04-09.

7 Konsult, intervju 2018-06-04.

8 Konsult, intervju 2018-06-04.

9 Stadsträdgårdsmästare Haninge kommun, mail 2018-04-09.

6.3 Utvecklingsförslag och synpunkter

Synpunkterna och kommentarerna som kom in under medborgardialogen är uppdelade i teman på kommunens hemsida; *återkommande kommentarer*, *uppskattande värden*, *barnens favoriter* samt *utvecklingsförslag*, se figurerna 18 och 19. Det har kategoriserats totalt tolv utvecklingsförslag för Tungelsta trädgårdspark, utifrån brukarnas röster. Dessa är: *tydliga entréer*, *belysning och trygghet*, *blomplanteringar*, *träd*, *årummet*, *lek och spel*, *pedagogik*, *cykla och gå*, *sitta/äta*, *fler aktiviteter*, *vinter* och *övrigt*. Se figur 16 och 17 för förklarande text under var och en av utvecklingsförslagen (Haninge kommun 2017b).

NYFIKEN PARK Synpunkter Tungelsta Trädgårdspark 2017-09

Återkommande kommentarer

Lantlig, mysig och samtidigt "finpark". Rofylld, lugn, tyst. Rolig, mötesplats (barnen).

Uppskattade värden

Rumsindelningen, blommorna, den biologiska mångfalden (växter, insekter, bina, vattendjur, fåglar), årummet, äppelträden (många plockar). Parkens karaktär. (Inte "modernisera" eller ha för mycket nya grejer eller lektytor). Aktiviteter och lokaler.

Barnens favoriter

Labyrinten, gungan (även ungdomar och en del äldre använder gungan), rumsindelningen, räckat vid gungan (balansera), skulpturen, hoppa över bäcken. Snöbollskrig och snöslott på vintern.

Skolan

Lek och pedagogik. Använder parken mycket.

Utvecklingsförslag

Tydligare entréer!

Belysning och trygghet

Belysa konstverket. Belys under taken på byggnaderna. Ordna föräldravandringar.

Blomplanteringarna

Variera med sommarblommor och ätbart. Även bärbuskar och fruktträd. Rosengård med sittplatser i tomma rutan.

Träd

Ännu mer frukt, fågelholkar, klätterträd, bygg ut kojan.

Årummet

Mer biologisk mångfald: sätt dit rör och bottnar för kräftor, (ta in Ekologigruppen, tex. - (Jennys förslag). Ta bort björnlöka, rensa mer för bättre översikt genom parken, ta bort betongbron. Vattendel i parken?

Figur 16 Sammanfattning av synpunkterna som kom in under medborgardialogen. Copy right: Haninge kommun.

NYFIKEN PARK

Synpunkter Tungelsta

Trädgårdspark 2017-09

Lek och spel (i fallande frekvensordning)

Fler gungor, bygg ut labyrinten, klättra, mer för barn i 5-7 årsåldern och för större barn – utmaning. Rusta upp lekplatsen. Gata med låtsasaffärer. Stugor och djur. Hängmatta, hammock, studsatta, hoppborg, större kana, linbana, skateboard, glassgubbe, fontän, pool, basketkorg, klotterplank, boulebana, längdhopp, bord för 4 personer (spela canasta).

Pedagogik

Två pedagogiska utvecklingsspår önskas- historia och ekologi/biologisk mångfald. Matteträdgård? Skyltning med info + pedagogiskt material. Karta. Lärarik rundpromenad i trädgården.

Cykla och gå

Cykelställ. Anslut parken som besöksmål i ett cykelstråk (pic nic/fika). Gupp för cyklar. Gångstråk längs hela Rockstaån/till dagvattendammarna.

Sitta/äta

Picnicbord, grill, papperskorgar, café, ev lusthus/paviljong. Scen. Vid/i växthuset eller i den outnyttjade rutan, eller vid Gula Villan.

Fler aktiviteter,

Tex loppis, spel, Tungelstadagen, boule...

Vinter

Skridskobana.

Övrigt

P-platser, offentlig toalett, utegym och "använd också tomten på andra sidan".

Figur 17 Fortsättning av sammanfattning av synpunkterna som kom in under medborgardialogen. Copy right: Haninge kommun.

6.4 Medborgardialogen utifrån kommunens perspektiv

Nedan följer en redogörelse av intervjun med landskapsarkitekten, 21 februari 2018. Då en av mina frågeställningar var *Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun?* Har jag försökt att kategorisera intervju svaren efter olika syften med Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK. Presentationen av de två första intervjuerna är därför uppdelade i teman, efter vilket syfte till medborgardialog de har.

6.4.1 Bidrar med lokal kunskap

Den gestaltande landskapsarkitektens uppgift är att sortera synpunkterna som kommer in under medborgardialogen, ha kunskap om markmaterial, växtmaterial, ekologi, geologi, hydrologi, vad som är ekonomiskt gångbart och utifrån det göra en enhetlig gestaltning.

”Det är viktigt att vara medveten om luckan mellan planeraren och medborgarna, det kommer aldrig gå att överbrygga helt men om man är medveten om den så kan man jobba med det”.

6.4.2 Respekt och inflytande

Landskapsarkitekten på Haninge kommun tycker att det är viktigt att medborgarna får vara med och bestämma hur kommunens parker ska se ut.

”Jag tänker att vi jobbar ju för medborgarna, för deras pengar helt krasst och det är deras park... Sen är det ju också de som använder parken så det är ju de som ser vad som behövs”.

Under en medborgardialog är det viktigt att gå varandra till mötes.

”Det är ju en del av det hela alla kan inte vara hundra procent nöjda alltid. Men man kan försöka på så många sätt som möjligt. Ett exempel är när vi gick till mötes, det finns en bostadsrättsförening och de har så gärna velat ha bort en betongbro i parken över ån till deras gräsmatta. Då tog vi bort betongbron och då gick vi de till mötes och okej vi tar bort den och det var inget problem och det kan vara en missnöjesyttring och då kan man lyssna på de om det är möjligt”.

Reaktionerna från medborgarna som har deltagit har varit genomgående positiv enligt tjänstemännen på kommunen. De har inte fått in några negativa synpunkter om medborgardialogprocessen. Något som tjänstemännen på kommunen tycker är positivt är att många av medborgarna uppfattar parken i enlighet med de gestaltande landskapsarkitekterna.

”Det var kommentarer om att det här är den lugna platsen och här är det lite harmoniskt och vi vill inte ha så mycket metallskrot här. Ofta vill man ju ha utegym och cirkus och jättemycket extra allt, men här var det jättemånga som sa nej men här vill vi ha det här lugna och äppelträden”.

6.4.3 Förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar

I och med att Tungelsta inte är så stort och Tungelsta trädgårdspark är deras mest anlagda park var det positivt att de valde dagar som de gjorde att hålla medborgardialogen på.

“Tungelsta är ett ganska litet ställe och det är deras nästa enda park eller i alla fall deras största park eller kanske mest anlagda park. Och i och med att det var de här arrangemangen då kommer det ju mycket olika människor.”

“Vi ska renovera en lekavdelning och lägga till och det här har också kommit upp tillsammans med medborgarna att de vill ha en temalekplats som handlar om Tungelstas historia. Vi har köpt lite skisser från en konsult. Det ska handla om cykelverkstad, grönsaksodling och tvätteri, de tre teman.”

6.4.4 Tidseffektivt

Att det finns en bestämd verktygslåda för NYFIKEN PARK är positivt för de som arbetar med medborgardialogerna då den tydligt beskriver hur tjänstemännen ska gå tillväga under processen.

“Det är en väldigt bra process, den har underlättat jättemycket också för mig som kom in helt ny. Min första vecka jag kom in skulle jag vara huvudpersonen och den som drev.”

Landskapsarkitekten menar att medborgardialoger kan vara effektivt då man som landskapsarkitekt kan få reda på vad medborgarna vill ha på en plats och man behöver inte gissa sig till det.

“Som medborgare kan man ju ha jätte mycket idéer och det är jättebra och det behöver vi men är ju en annan sak att gestalta och få idén till en skiss och till ett förverkligande och där kommer ju vår uppgift in, som gestaltande arkitekter eller som planerare”.

Haninge kommun är nöjda över delaktigheten hos medborgarna. Detta kan ha att göra med att kommunen valde att vara ute i parken under redan ordnade evenemang.

“Vi har haft ganska många deltagare eftersom vi har lagt informationsträffarna på tider när det har varit andra engagemang i parken som har varit medborgarinitiativ, det har varit trädgårdsrocken, höstmarknad och julmarknad”.

6.5 Medborgardialogen utifrån brukarnas perspektiv

Nedan följer en redogörelse av intervjun med medborgarna som deltog i NY-FIKEN PARK. Texten är även här uppdelad i samma teman som föregående intervjupresentation. Här följer även två teman som inte kunde placeras in under ”syftet med medborgardialog” men som jag anser är väsentligt för arbetet och vidare diskussion, dessa rubriker är *Information om medborgardialogen* samt *Återkoppling från kommunen*.

6.5.1 Bidrar med lokal kunskap

Samtliga som blev intervjuade tycker att det är viktigt att vara med och påverka utformningen av kommunens park. Anledningen till detta menar de är att det är de själva som bor där som använder parken och att parken är deras.

“Jag bor här och jag är mån om hur vi har det här. Det är också därför jag har valt att vara med i föreningen Tungelsta folk och trädgård, för att jag kan vara med att påverka och kunna bygga upp det som jag har behov av. För mig är det jätteviktigt att vara engagerad i min hembygd” (intervju 1).

“Det är vi som bor här som använder parken” (intervju 4).

“Kommunen är ju medborgarna, det är ju vi. Det är jätteviktigt att vi kan vara med och påverka. Att kunna få säga sin mening” (intervju 3).

“Vi lever ju här nere, man har ju gått och dragit fötterna i den här parken” (intervju 2).

“Parken är ju till för alla” (intervju 5).

6.5.2 Respekt & inflytande

Samtliga medborgare som blev intervjuade upplever medborgardialogen i helhet, som positiv.

“Ett bra upplägg och det känns som att kommunen tar sig tid att lyssna in vad hur vi som bor här vill ha det... Jag tycker det var ett nytt och fräscht sätt att de minglade runt där” (intervju 2).

Majoriteten av de intervjuade upplever att de som höll i dialogen tog sig tid att ta kontakt och lyssna på de som kom till dialogen i parken.

“Jag har pratat med konsulterna som kommunen har haft och de har tagit emot och kontaktat folk på ett väldigt bra sätt. De har pratat om tanken kring planeringen av den nya och tagit emot förslag på ett väldigt bra sätt”. Jag fick frågan “vad tänker du” “vad kan förändras” “vad har du för behov” “vad har du för tankar om parken” (intervju 1).

“De skrev ner varenda synpunkt som jag hade och även de andra hade. De hade en A4a för varje deltagare, allting blev nedskrivet. Sen har jag sett att de gick igenom alla åsikter och plockade ut de som flest ville ha. Så att det var en bra demokratisk process” (intervju 3).

6.5.3 Förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar

Enstaka menar att man värnar om parken på ett annat sätt om man får vara med och säga sin åsikt.

”Det är jätteviktigt att vi kan vara med och påverka. Att kunna få säga sin mening. Det känns ju bättre för medborgarna att få vara med och säga sitt. Då kanske man värnar om parken på ett annat sätt än om man inte skulle vart med. Vi får ju bort det här ”vi och dom” (intervju 3).

Större delen menar att om det finns möjlighet att uttrycka sina åsikter om parken så är det bra att göra det.

”Om jag har möjlighet så vill jag gärna vara med och tycka” (intervju 5).

”Jag tror genom att lyssna in kanske man kan få allmänheten och använda den här parken mera än att bara gå igenom den” (intervju 2).

6.5.4 Tidseffektivt

Enstaka uttrycker att det är positivt att kommunen frågade medborgarna om önskemål och synpunkter innan en allmän yta görs om.

”Nu har de ju frågat innan de gör om någonting. Om man skulle få reda på att de skulle bygga om parken och sen gör de såhär och sen tänker man efteråt ”men varför frågade ni inte oss om vad vi som bor här har behov av?” (intervju 1).

Flertalet menar att det var bra att kommunen valde de dagarna de gjorde för att genomföra medborgardialogen på.

”Kommunen var ju både på vår höstmarknad och julmarknad så de var ju där när det fanns ett arrangemang” (intervju 1).

6.5.5 Information om medborgardialogen

Majoriteten upplever att kommunen kunde ha informerat tydligare och på andra forum, att medborgardialogen skulle äga rum.

”Det kändes inte som de annonserade ut det så bra. Jag såg det i lokaltidningen. De kunde gjort en större kampanj” (intervju 4).

”Det är alltid bra om man får någon form utav påstötning via sociala medier eller så” (intervju 5).

”Det räcker ju bara med att skicka ut eller sätta ut en annons eller använda Facebook” (intervju 4).

Ett fåtal skulle önskat att kommunen hade involverat skolorna och förskolorna i området.

”Jag tycker att dom skulle ha kontaktat skolan och förskolan och frågar vad de hade för behov? Jag vet inte om de har gjort de men det kan man tycka att de skulle gjort de” (intervju 1).

”Kanske att man frågar skolor vad barnen skulle vilja ha. De fick nog respons men kanske inte så mycket respons som de kunde fått” (intervju 4).

Enstaka anser att kommunen har informerat om medborgardialogen väl.

”Det var ju annonserat att man hade möjlighet att påverka, både i dagspress och på kommunens hemsida och på ”Folk och trädgård i Tungelsta” hemsida” (intervju 3).

De tre personerna som är med i föreningen ”Folk och Trädgård i Tungelsta” upplever att de hade tillräckligt med information för att kunna delta i medborgardialogen.

”Jag hade information om lite saker redan för jag är med i föreningen men just för alla andra när dom fick frågan ”vet ni om att kommunen ska bygga om?” då blev folk ”jaha vadå då?” ”jo det ska bli en aktivitets lekplats” och då blev folk glada och positiva och ville vara med tycka till” (intervju 1).

”I och med att jag är med i föreningen så fick ju jag information innan. Jag tycker att det är viktigt att kommunen drar nytta utav de lokala föreningarna som finns att man kan använda deras kanaler för att nå ut” (intervju 2).

”Det var ju jättemånga i parken på träffen. Folk ville ju vara med och påverka” (intervju 3).

De två personerna som inte är med i föreningen ”Folk och Trädgård i Tungelsta” menar att de fick information när de befann sig i parken men att de inte fått någon information om hur de kunde delta i dialogen tidigare.

”Egentligen bara att vi pratade där i parken, de frågade mig vilka önskemål jag hade vad man skulle använda parken till” (intervju 4).

”Av en slump gick jag förbi i parken när det var medborgardialogen, så jag visste inte om den tidigare... Jag fick tillräckligt med information när jag stod där och då kunde jag ju ge mina tankar just där och då och bidra med” (intervju 5).

En person hade önskat att få se bilder på förslag hur parken skulle kunna se ut, för att få inspiration.

”Jag saknade lite förslag, det skulle vart kul med lite bilder och så på ”så här kan man göra” för att få lite inspiration” (intervju 4).

6.5.6 Återkoppling från kommunen

Större delen menar att de inte fått någon återkoppling från kommunen efter medborgardialogen och vet idag inte hur det färdiga programmet ser ut.

”De har tagit idéerna och gjort en skiss på hur det kan se ut. Men vad jag vet är det ingenting som är beslutat än. De har bett om åsikter men sen vet jag ju inte om de lyssnar på mig. Det vet jag inte förrän jag ser det färdiga resultatet” (intervju 1).

”Återkopplingen vad det ledde fram till. Jag har ju sett det på mail, men jag tror att kommunen måste vara mer aktiv och gå ut på sociala medier. Folk ger energi och säger så här vill jag ha det, då vill man ju såklart ha en uppföljning på om mina idéer kom med eller det kanske var fler som tyckte som jag” (intervju 2).

”Jag saknar jag feedback” (intervju 4).

En person upplever att den har fått tillräckligt med återkoppling från kommunen.

6.6 Medborgardialogen utifrån konsultens perspektiv

Nedan följer en redogörelse av intervjun med konsulten, 4 juni 2018. Intervjun var en relativt kort intervju och delas inte in i några teman utan presenteras i löpande text med citat från den intervjuade.

Konsulten menar att det är viktigt att fokusera på användningen av en plats om man ska göra om den. Han menar också att arbetet med platsutveckling underlättar om man får kännedom om vad det finns för typ av värden på platsen.

”Generellt sätt om man ska göra en förändring av någonting, oavsett om det är en park eller någonting annat så är det ju såklart bra att förstå så mycket som möjligt av hur platsen används. Vad det finns för olika typer av värden den, så att man inte tar bort någonting som är bra. Och för att se vad som eventuellt bör tillföras”.

När konsulterna är ute i parken och träffar och samtalar med brukare är det angeläget att inte leda brukarna i deras svar utan försöka att ha en öppen dialog.

”Vi försöker vara öppna och inte styra för mycket. Vi försöker att inte styra i förväg vad folk ska tycka eller tänka. Vi brukar prata med folk, snarare än att vi lämnar ut ett formulär där man kan kryssa för. Vi tycker att man får ett djupare material och en bättre förståelse för hur parken används och vad som är viktigt. Förhoppningsvis blir det en parkutveckling som är uppskattad, det är målet.”

Konsulten anser att de har nått ut till en förhållande bred massa, framför allt till brukarna som bor och agerar i och omkring parken.

”Jag tycker vi har nått ut relativt brett till människor och jag tycker vi har haft en bra koppling till de som är närmast parken, till exempel Folk och trädgård, skolan som använder parken och bostadsrättsföreningen.”

Vidare menar konsulten att vid arbeten med parkutveckling nås de av mestadels positiva reaktioner.

”Kring parkutveckling tycker jag att det har varit mest positiva reaktioner.”

Konsulten menar att det kan vara svårare att koppla tillbaka till brukarna som bara ”går förbi” i parken. Han tror att flertalet reaktioner uppkommer i samband med det färdiga resultatet på plats i parken.

”De människorna som man möter i parken är kanske svårare att få en återkoppling tillbaka snabbt, jag tror att många reagerar på när det händer någonting. Riktiga reaktioner brukar oftast komma när det blir något synligt”.

Vidare beskriver konsulten att deras roll som processledare för medborgardialogen fasas ut när dialogen ska omsättas i handling av kommunen. Det är viktigt att kommunen även är lyhörd i det fortsatta arbetet med parkutvecklingen.

6.7 Åtgärder och program

Av de tolv utvecklingsförslag som kom upp under dialogen är det tre förslag som inte finns med på kommunens programkarta (se figur 20) över Tungelsta trädgårdspark. Dessa tre förslag är *fler aktiviteter* (som kan vara svårt att planera för och illustrera i programkartan) förslaget *vinter* syns inte på programkartan och heller inte kategorin *övrigt* där det ingår bilparkering, offentlig toalett, utegym samt användning av en annan tomt.

I hela parken ska belysningen bytas ut och kompletteras. Det ska tas fram ett program för utökad biologisk mångfald. Det ska ske åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden i årummet, där ska även en befintlig bro tas bort. Det ska tillkomma flera informationsskyltar i parken som ska visa vilka växter som finns, vilket djurliv som finns samt informera om historia och konst. Entréerna till parken ska förtydligas och staketet i parkens nordvästra sida ska tas bort. Informationsmaterial kommer att publiceras på kommunens hemsida. Flyttbara möbler ska placeras i parken efter säsong och grillmöjligheter och picknickbord ska tillkomma. Kommunen ska uppdatera cykelparkeringen intill parken.

Vidare ska kommunen inventera och komplettera äppelträden som finns i parken och se till att gräsmattan, runt äppelträden blommar. Rabatten vid entrén ska förnyas och förbättras och få en vild karaktär och rabatten inne i parken ska göras om. Lekavdelningen ska rustas upp och utökas med temat "Tungelstas historia" (Programkarta Tungelsta trädgård 2017).

Se programkarta (figur 18) för mer detaljerade åtgärder.

Programkarta

Figur 18 Programkarta över nya Tungelsta trädgårdspark. Copy right: Haninge kommun.

DISKUSSION

7 Diskussion

7.1 Sammanfattning av resultatet

Haninge kommun har tydliga principer och handböcker för hur man ska arbeta med delaktighet. De ställer sig positiva till ett arbete med medborgardialoger men är samtidigt medvetna om de olika graderna av delaktighet och att det är viktigt att berätta för medborgarna vilken typ av delaktighet de har.

Landskapsarkitektens roll under medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark, är att sortera synpunkterna och förslagen som kommer in under dialogen. Att ha erfarenhet och kunskap om växt- och markmaterial, vad som är ekonomiskt gångbart och ha förkunskaper om vad som är ekologiskt hållbart. Landskapsarkitekten har ett övat öga för vad som är estetiskt funktionellt.

Att genomföra en medborgardialog underlättar vid planeringen. Det är tidseffektivt att få reda på vad medborgarna vill och inte vill ha i parken i stället för att gissa sig till det.

Då tjänstemännen på kommunerna är överens om att man arbetar för medborgarna är det i allra högsta grad viktigt att man lyssnar på dem. En vilja om att visa respekt och hänsyn till medborgarna finns hos tjänstemännen. Det är medborgarnas park, medborgarnas pengar och de vet vad som behövs.

Resultatet av medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark visar att brukare upplever medborgardialogen positiv vilket överensstämmer med reaktionen som kommunen och konsulten fått från brukarna. Kommunen och konsulten tycker det är viktigt att brukarna är med och påverkar kommunens park, då det är alla medborgares park och brukarna besitter särskilda kunskaper och känslor för parken idag. Brukarna anser att det är mycket angeläget att få vara med och påverka parkens framtid, då de likt kommunen och konsulten menar att det är de som rör sig i parken och de vet vad som behövs.

Majoriteten av brukarna hade önskat att få mer information om medborgardialogen. Kommunen nämner inget i intervjun om informationen till brukarna men är positiv till mängden synpunkter som kommit in under mötena. Brukarna upplever att de har blivit lyssnade på och kommunen uttrycker en tacksamhet till att brukarna varit med och deltagit.

7.2 Har syftet och frågeställningarna uppnåtts?

Syftet med det här arbetet var att undersöka hur en medborgardialog kan användas som ett underlag vid upprustning och förnyelse av en park.

Frågeställningarna som ställdes var; *Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun? Varför är människors kunskap och engagemang om en park viktigt i en medborgardialog? Hur upplevs Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark av brukarna, inblandade landskapsarkitekt och konsult?*

Nedan presenteras en diskussion utifrån frågeställningarna.

7.2.1 Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun?

Det finns flera syften med medborgardialoger utifrån denna studie. Jag har kommit fram till fyra olika syften; *bidrar med lokal kunskap, respekt & inflytande, förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar samt tidseffektivt*. Nedan följer presentation av de fyra delarna.

1.2.1.1 Bidrar med lokal kunskap

Ett av de främsta syftena är att brukare bidrar med lokal kunskap om parken. Kommunen, konsulten samt brukarna i enlighet med Boverket (2017f) menar att brukare av en plats har ofta bättre kännedom och kunskap om de lokala förhållandena på en plats än vad planerare och beslutsfattare har. Friedmann (1987) menar att platser inte kan utformas utifrån utan fordrar ett deltagande från brukare. Landskapsarkitekten på Haninge kommun menar att det är brukarna som kommer med idéerna och det är landskapsarkitektens roll att förverkliga det genom en gestaltning.

1.2.1.2 Respekt & inflytande

Den andra syftet med medborgardialog med utgångspunkt i denna studie, handlar om respekt och inflytande, både från tjänstemännen och från brukarna. Brukare som deltar i en medborgardialog känner att de har inflytande om utvecklingen av sin närmiljö. Detta leder i sin tur till en känsla av samhörighet till samhället (Folkhälsomyndigheten 2011: SOU 2000:1). I och med att brukarna känner att de har chans till att påverka utvecklingen av sin park, kan det uppstå en respekt till kommunen och samhället i stort. Dels att brukarna känner sig lyssnade på från kommunen, att tjänstemännen är lyhörda och intresserade om vad brukarna har att tillföra, dels att brukarna upplever att kommunen förlitar sig på deras kunskaper och värden om parken och faktiskt skapar en gestaltning som utgår från brukarnas synpunkter. En brukare menar att *"vi får ju bort det här vi och dom"* (intervju 3). Vilket kan tolkas som att det blir ett önskat samarbete mellan kommun och brukare i stället för en situation där kommunen kommer in och ändrar på parken utan att fråga först. Genom respekt från både brukare och tjänstemän, kan gapet som Henecke och Khan (2002) beskriver, bli påtagligt mindre.

1.2.1.3 Förstärkt platskännedom leder till känsla av ansvar och engagemang

Det tredje syftet som medborgardialog medför är att människor får en förstärkt platskännedom till sin park. I NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark fick brukarna frågor om vad de tyckte om parken idag och vad som saknades i parken. Dessa frågor kan leda till att brukarna blir mer medvetna om sin park och börjar resonera om sin miljö på ett sätt som man inte tidigare gjort. En brukare uttryckte att *"man värnar om parken på ett annat sätt än om man inte skulle vart med"* (intervju 3). Detta stödjer Eden (1996) om att en förstärkt

platskännetecken leder till en känsla av ansvar, engagemang och ägande gentemot sin miljö. Jansson, M et al (2018) menar också att ett offentligt deltagande kan skapa en ansvarskänsla. Alltså både platskännetecken och deltagande kan skapa en ansvarskänsla. Lucy Huang (2010) anser att offentlig medverkan, i detta fall NYFIKEN PARK, har människor benägenhet till att få starkare känslor för sin närmiljö.

1.2.1.4 Tidseffektivt

Det sista syftet med medborgardialog är att det är tidseffektivt för tjänstemännen på kommunen. Landskapsarkitekten uttrycker det att de inte behöver gissa sig till vad användarna av parken vill ha utan får svar från de direkt. Det blir då en direkt kontakt med brukarna och skulle kunna innebära att kommunen inte behöver byta ut eller lägga till material/utrustning som skulle kunna vara oönskad eller förstörd. Å ena sidan är NYFIKEN PARK processen inte ett snabbt förlopp utan förväntas ta ett par år men kontakten med brukarna kan ske snabbare än om NYFIKEN PARK inte skulle genomförts.

Alla dessa syften som ovan nämnt kan bidra till kommunens mål med NYFIKEN PARK- att med hjälp av kommunens medlemmar skapar attraktiva och förbättrade parker i kommunen (Haninge kommun 2017).

7.2.2 Varför är människors kunskap och engagemang om en park viktigt i en medborgardialog?

Denna frågeställning finns det inget självklart svar på. Det är beroende av olika faktorer. Det beror på vem man ställer frågan till, det beror på vilket syfte tjänstemän har med en medborgardialog. Där kommer Arnsteins steg in i sammanhanget.

Det finns det ett flertal författare som uttrycker att den lokala kunskapen som brukarna besitter är oerhört viktigt. Bland annat menar Boverket (2017f) att det blir en bättre kvalitet i planeringen om man tar in lokalbefolkningen i planeringsprocessen. Vidare skriver SKR (2013) att det är viktigt att komplettera tjänstemännens kunskaper med brukarnas. Boverket (2017f) menar också att om man lyssnar på brukare i ett tidigt skede så kan synpunkter fångas upp tidigare i planeringsprocessen, vilket också bidrar till mindre missnöje hos brukarna. Haninge kommun uttrycker att dialog med brukare ska ge ett *”bredare beslutsunderlag och möjlighet för olika grupper att påverka utformningen av den framtida Haninge”* (Haninge kommuns översiktsplan 2016 s. 63). En brukare uttrycker att *”kommunen är ju medborgarna, det är ju vi. Det är jätteviktigt att vi kan vara med och påverka. Att kunna få säga sin mening”* (intervju 3).

Många brukare idag är antagligen nästintill omedvetna om både Arnsteins steg och SKR:s trappa, och känner sig *”tillfredsställda och behövda”* över att ens få vara med på ett litet hörn av en medborgardialog- vare sig syftet från tjänstemännen är att informera eller låta medborgarna få direkt medbeslutande. Ovissheten av graden av delaktighet, kan som Arnstein menar, vara *”ett spel för gallerierna”* eller *”bluffmakeri”*.

Frågan jag ställer mig efter att ha studerat Arnsteins steg är för vem genomför man en medborgardialog? Vem eller vad är det som gynnas? Är det för att tjänstemännen eller är det för användarna? Om man ser till en av mina svar på tidigare frågeställningar, Vad är syftet med medborgardialog i Haninge kommun? så är ett syfte att det är tidseffektivt. Detta gynnar ju nästintill endast tjänstemännens arbete (å ena sidan får brukarna ett snabbare resultat och kan vistas i sin park fortare).

Jag tror att det är viktigt att ha modellerna i bakhuvudet, framför allt stegen, och se det på det hela med kritiska ögon när man utformar medborgardialoger och att vara reflekterande om vilken grad av delaktighet brukare kommer att få. Samtidigt anser jag att kommuner som genomför medborgardialoger (oavsett grad av delaktighet) har kommit längre i arbetet med delaktighet än kommuner som inte genomför dem.

Om jag som landskapsarkitekt har den frågeställningen i åtanke innan, under tiden och efter en medborgardialog så hoppas jag att det bidrar till en ödmjukare inställning till brukarnas delaktighet.

Ur en landskapsarkitekts ögon kan svaret på frågeställningen vara att i slutändan kan människors kunskap och engagemang förhoppningsvis leda till ett bredare underlag till ett gestaltungsförslag. Ur en brukares synvinkel kan det innebära en större tilltro till tjänstemännen och en mer användbar park.

7.2.3 Hur upplevs Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark av brukarna, inblandade landskapsarkitekt och konsult?

Den sista frågeställningen besvaras i sammanfattning av resultatet på sidan 64.

7.3 Delaktighetsstegen, trappan och NYFIKEN PARK

Arnsteins steg (1969) har berört stora delar av arbetet om medborgardeltagande i Sverige idag, bland annat har Boverket, SKR och Haninge kommun använt hennes resonemang. När jag försöker att kategorisera NYFIKEN PARK på Arnsteins steg följer det vissa svårigheter. Det kan kännas lättare att utgå från hennes steg i framställandet av medborgardialoger, i stället för att kategorisera i efterhand vad en genomförd medborgardialog ligger på för steg.

Majoriteten av de intervjuade brukarna upplever att kommunen tagit sig tid, lyssnat aktivt på dem och skrivit ner deras synpunkter. Kommunen har en tydlig plan och struktur för hur de ska arbeta med brukarna. Konceptet NYFIKEN PARK i sin helhet, kan vara en stor bidragande faktor att majoriteten av medborgarna upplever dialogen positiv. Arnstein skriver att nyckeln till ett effektivt Partnership (under segmentet Citizen control) är en bra organisation och planering (Arnstein 1969). I ett Partnership ska makten mellan medborgare och tjänstemän delas lika och brukarna ska ha direkt inflytande, vilket inte är fallet i NYFIKEN PARK, där har kommunen sista ordet i processen.

Arnstein skriver att på steget Placation (under segmentet Tokenism) kan ett problem vara att det oftast inte finns några regler eller riktlinjer för medborgarnas deltagande, vilket gör det lättare för tjänstemän och den privata sektorn att ta överhand. Detta kan stämma överens med de bristande lagar och regler för medborgardialog vid parkutveckling. För Placation-steget är information och konsultation väldigt viktigt. Dock önskade majoriteten av brukarna tydligare information om att medborgardialogen skulle äga rum samt information om det slutgiltiga resultatet, vilket är en förutsättning för att Placation-steget ska fungera bra.

I NYFIKEN PARK fallet bedömer jag att brukarnas delaktighetsnivå ligger under segmentet Tokenism, alltså ett symboliskt deltagande, men där brukarna har en viss inverkan. I detta fall ställer sig brukarna positiva till att ha fått gett synpunkter om deras framtida park. Dock menar Arnstein att det kan förekomma ett intresse av att få höra medborgarnas synpunkter på Tokenism segmentet

men att det sedan inte tas på allvar av kommunen. Konsulten uttrycker också att flertalet reaktioner antagligen kommer uppkomma i samband med det färdiga resultatet i Tungelsta trädgårdspark.

Om man däremot ser till SKR:s delaktighetstrappa som Haninge kommun presenterar på kommunens hemsida, ligger delaktigheten någonstans mellan Dialog och Inflytande. Under kategorin Inflytande, i Handbok i medborgardialog Haninge kommun (Lindholm 2012) kan man läsa att man som brukare kan påverka. I NYFIKEN PARK har brukarna fått vara med och lämna synpunkter och kommunen har tagit hänsyn till dessa när man skapat den nya planen över parken.

Haninge kommun strävar efter att människor ska trivas i och använda kommunens parker, att parkerna ska vara så pass tilltalande att man väljer att gå dit och kommunen har som princip att vid förslag som direkt rör Haningeborna ska alltid en medborgardialog övervägas (Haninge kommun 2017e).

En stor del av litteraturen visar på att det är viktigt att meddela medborgarna vilken typ av delaktighet som kommer att ske. Boverket (2017b) menar att det är viktigt att berätta för medborgarna hur de kan påverka planeringen och klargöra för medborgarna vilka förutsättningar som finns och vad kommunen vill och planerar att göra, innan en medborgardialog. Haninge kommuns arbete med NYFIKEN PARK frågar man först medborgarna om deras synpunkter angående parkens utveckling innan man som i samråd som rör sig om detaljplaner.

På Haninge kommuns Facebooksida kunde man läsa att man som medborgare skulle vara med och *upptäcka*, *utforska* och *utveckla* Tungelsta trädgårdspark. Dessa tre ord säger dock ingenting om vilken delaktighet medborgarna kommer att få i projektet. Detta är något som medborgarna kan ha blivit informerade om under själva dialogen i parken, men som jag inte fått reda på under intervjuerna.

I början av NYFIKEN PARK processen gick tjänstemän från kommunen och konsulter ut i parken och fotograferade och fick en överblick över det kommande arbetet. Skulle man redan där ha kunnat involvera medborgare om att följa med på promenaden, så att man tillsammans såg parken med olika syn och erfarenheter?

7.4 Outsider och insider-perspektivet och NYFIKEN PARK

Om man kopplar medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark till Relphs teori (1976) gällande utifrån- och inifrånperspektiven kan olika roller tolkas in. Brukarna kan ses som insiders och i de flesta fall har de ett *existentiellt inifrån perspektiv*, det är alltså deras plats och de känner för parken, vilket tjänstemännen, i detta fall, ställer sig ödmjuk till. Tjänstemännen på kommunen kan ses ha ett *objektivt utifrån perspektiv*, själva projektet är viktigare än platsen i sig och man förstår en plats med hjälp av tidigare erfarenheter (Relph 1976).

Tjänstemännen kan ju samtidigt också vara insiders, de kan själva vara en del av medborgarna som rör sig i parken dagligen. I detta sammanhang är de ”bara” tjänstemän och har en annan roll än medborgaren. I och med att alla har benägenhet att känna sig som insiders kan tjänstemännen få en djupare förståelse för hur medborgarna tänker när de samtalar i en medborgardialog. Det kan tolkas att medborgardialogen är ett medel för att tjänstemännen (outsiders) ska

kunna se och känna parken från ett inifrån perspektiv, med hjälp av medborgarna (insiders). Detta är också en anledning till att man skulle involverat medborgare på den första promenaden i parken, att insiders och outsiders promenerar tillsammans. Då tjänstemän tenderar till att gå miste om brukares känslomässiga band för en plats (Ujang & Zakariya 2014) är det av stor vikt att verkligen lyssna på brukarna och ibland ställa ledande frågor som gör att brukarna delar med sig av sina känslor.

7.5 Samarbetsmodell

Utifrån svaren på frågeställningen vad är syftet med en medborgardialog, Relphs teori och Arnsteins delaktighetsstege, har jag skapat en samarbetsmodell.

En brukare som var med i medborgardialogen i Tungelsta trädgårdspark uttrycker att ”det är viktigt att man kan vara med och påverka, då värnar man om parken på ett annat sätt än om man inte skulle vart med” (intervju 3). Ett av de starkaste argumenten till att ha en medborgardialog skulle kunna vara att tjänstemännen vill få medborgarna att känna en starkare koppling till platsen och därmed skapa mer respekt till sin park och i och med det värna om parken. Detta kan tolkas som att medborgarna ska bli ”ännu mer” insiders än vad de idag är.

Tjänstemännen som är outsiders står för erfarenheter från tidigare projekt. De har kunskap om ekologi, biologi, gestaltning och ekonomi. De sorterar de synpunkter som kommer in och är projektledare i medborgardialogen.

Brukarna som är insiders har platskännedom och använder parken, de vet vad som behövs.

Det är även viktigt att koppla modellen till Arnsteins stege för att påminna sig om hur tjänstemännen får reda på brukarnas platskännedom och önskemål om parken. Just för att inte glömma det kritiska ögat på graden av delaktighet. Jag tänker att den gröna cirkeln får representera samspelet mellan insiders och outsiders, samspelet där man i de bästa av fallen tydligt informerat brukarna om vilken typ av delaktighet de kommer att få hela vägen i processen. Den står också för en ärlighet och transparens från tjänstemännen till brukarna som bekräftar dem och deras kunskaper. Samarbetsmodellen blir till först när gapet mellan vi och dom minskar.

Om samarbetet mellan dessa två aktörer, fungerar bra, kan resultatet bli positivt. Tjänstemännen får hjälp av medborgarna för att få kunskaper och deras upplevelse av parken, vilket kan leda till en effektivare process för tjänstemännen. Medborgarna i sin tur känner att de kan påverka sin park och på så vis känner de ett ansvar och engagemang för parken, vilket kan leda till en ekonomisk vinning för tjänstemännen. Till exempel de behöver inte byta ut något som inte används och brukarna tar hand om utrustning och växter i parken. Detta leder till en ömsesidig respekt mellan medborgarna, tjänstemännen och parken. Ett resultat av samarbetsmodellen kan vara att människor känner att de kan påverka direkt, alltså direktdemokrati som i sin tur leder till att vidmakthålla det demokratiska samhället.

SAMARBETE

Tjänstemän
Outsiders

Erfarenheter från tidigare projekt
Kunskap om ekologi, biologi, gestaltning, ekonomi
Sortera det som kommer in

Brukare
Insiders

Platskännedom
Använder parken
Vet vad som behövs/inte behövs

DETTA LEDER TILL

tjänstemän-outsiders får/tar/hjälp av medborgarna-insiders för att få
deras upplevelse och kunskap om parken >
kan leda till en effektivare process för tjänstemännen >
medborgarna känner att de kan påverka >
medborgarna känner ett ansvar och engagemang för parken >
ekonomisk vinning >
ömsesidig respekt mellan medborgare, tjänstemän och parken

chans att påverka direkt >
direkt demokrati >
ett sätt att vidmakthålla det demokratiska samhället

Figur 19 Samarbetsmodellen.

7.6 NYFIKEN PARK processen

Konceptet NYFIKEN PARK är ett väl arbetat dokument. Det finns tydliga riktlinjer för hur arbetet ska gå till. Detta är en utav förutsättningarna till att medborgardialoger ska fungera (SKR 2015; Boverket 2017b).

Om man jämför NYFIKEN PARKs verktygslåda med SKR:s och Boverkets processbeskrivning saknas några punkter. En av dessa punkter är att det *inte* nämns att det är viktigt att förklara för medborgarna vilken typ av delaktighet de har i projektet, dock menar Haninge kommun att detta är väsentligt (Haninge kommun 2017e). Under Fas 2 ska det bestämmas vilken typ av ”workshop” som ska hållas i parken, vilket kan tolkas som vilken typ av delaktighet som ska råda. Dock läser jag detta endast som ett hjälpmedel för tjänstemännen, att veta vilken aktivitet de ska utföra, och inte att brukarna får reda på typ av delaktighet.

SKR menar också att alla inblandade ska få veta vad man får ut av en dialog (SKR 2015). Detta nämns heller ingenting om. Det står heller inget om arbetet kring delaktighet, men å ena sidan är ju NYFIKEN PARK ett medborgardialogs koncept som syftar till dialog och brukarpåverkan.

Boverket (2017b) menar att det är viktigt att försöka koppla tillbaka till de som inte deltog i medborgardialogen. Detta är något som inte nämns, dock har man publicerat på kommunens hemsida om det rådande läget och den nya programplanen som alla kan ta del av.

7.7 Metoddiskussion

Metoderna för examensarbetet var fallstudie, litteraturgenomgång, kommunstudie där intervjustudie, platsbesök samt dokumentgranskning är delstudier. Nedan följer en diskussion om metoderna.

7.7.1 Fallstudie

Att genomföra en fallstudie hjälpte mig att samla information till en helhet. Det gav mig utrymme att få in så mycket information som var nödvändigt för arbetet. Från början hade jag svårigheter med att placera in hur arbetet skulle gå till och vad som egentligen var fallet, men enligt författarna Jensen och Sandström (2016) är det svårt att veta innan man påbörjar en studie, vad själva fallet är.

Ett bekymmer med min fallstudie var att Tungelsta trädgårdspark inte ännu är ombyggd. Därmed kan brukarna av parken inte direkt tycka till om den nya parken, utan bara om den färdiga planen över parken.

7.7.2 Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången hjälpte mig att förstå medborgardialogens uppkomst i Sverige och att det inte finns några lagar på att genomföra medborgardialog. Jag fick en förståelse för hur Sveriges kommuner arbetar med olika former av delaktighet och varför det är viktigt att lyssna på medborgare i tidiga skeden i en planeringsprocess.

Arnsteins (1969) arbete gav mig en bas till förståndet av delaktighet men också en referens att utgå ifrån i mitt specifika fall. Så även Relphs lista på inifrån- och utifrånperspektivet. Dessa två gav mig nya insikter som jag tycker har lett fram till en egen inblick i ämnet.

7.7.3 Kommunstudie

I kommunstudien ingick det tre delmetoder. Dessa var intervjustudie, platsbesök samt dokumentgranskning. Kommunstudien genomfördes för att svara på frågeställningarna *hur upplevs Haninges medborgardialog NYFIKEN PARK i Tungelsta trädgårdspark av brukarna, inblandade landskapsarkitekt och konsulter?* Kommunstudien hjälpte mig att samla ihop information från delmetoderna. Den hjälpte mig även att formulera mailet som skickades ut till olika kommuner.

1.7.3.1 Kommuner

De kommuner som svarade på mitt mail hade något att berätta och ville dela med sig av sina erfarenheter från deras arbete med medborgardialog, vilket inte helt transparent. Kanske hade det varit intressant att undersöka olika dialoger hos kommuner där resultaten sett olika ut, men då kanske det i stället hade varit svårt att begränsa arbetet.

Intervjun med landskapsarkitekten gav mig ett underlag *mellan* dokumentgranskning och intervjuerna med brukarna. Hon beskrev hur dialogen gick till och presenterade konceptet NYFIKEN PARK. Utifrån denna intervju fick jag tag på brukare och konsult. I efterhand kan jag känna att jag skulle ställt fler och mer ingående om delaktighet och kanske frågat om hur de ser på Arnstein och Relphs litteratur.

Några frågor som kommit till mig under arbetets process är: Vems röst hörs egentligen i en medborgardialog? Är det den som pratar högst? Och ska medborgarnas röster bara räknas om de har något relevant att säga? Och vem bedömer i så fall om det är relevant/irrelevant? De två sista frågorna kanske är landskapsarkitektens roll att nysta i. Det är även en av punkterna på landskapsarkitektens roll i Samarbetsmodellen.

En brukare uttryckte att det hade varit bra att fått sett bilder på olika förslag när dialogen ägde rum (intervju 4). Det kan vara svårt att utan ett lärt öga inom landskapsarkitektur, uttrycka sig om vad man faktiskt vill ha i en park. I stället kanske det bara är de som har något att säga som kommer till tals. Detta kan höra ihop med forskningen som visar att planerare har erfarenheter av medborgardeltagande där det är en bristfällig helhetsbild och att medborgare oftast fokuserar på enskilda intressen (Henecke & Khan 2002). Detta kan bidra till att man inte genomför en medborgardialog. Men ibland kanske man inte ska ifrågasätta medborgardialogen som fenomen utan hur det konstrueras.

1.7.3.2 Brukare

I det här arbetet har antalet intervjuade brukare varit få. Tre av de intervjuade brukarna är dessutom medlemmar i "Folk och trädgård i Tungelsta" och har ett genuint intresse för parken. Föreningen var involverad i dialogen från början och är därav kanske svaren från dessa individer inte är transparenta.

Under dialogen kom det fram att boende bredvid parken uttryckte ett missnöje till en bro som gick mellan parken och deras gård, skulle jag kunnat prata med dessa människor och fråga hur de upplevde situationen?

1.7.3.3 Konsult

Intervjun med konsulten genomfördes sist av alla intervjuer. En tanke som slagit mig var att jag skulle haft en intervju tillsammans med kommunen och konsulten. Detta för att få ut så mycket information som möjligt och att de kunde ha hjälpt varandra att komma ihåg hur det gick till.

7.7.4 Platsbesök

Platsbesöket genomfördes för att själv få en upplevelse av parken och kunna underlätta för läsaren genom att ta foton. Jag skulle kunna ha gjort flera platsbesök och försökt att möta andra brukare i parken och på så sätt bidra till en bredare svarsfrekvens. Å ena sidan kan det vara liten chans att stöta på just de personer som deltog i NYFIKEN PARK, under ett platsbesök.

Jag har undersökt olika sidor av en dialog (brukarna, landskapsarkitekten, konsulten och dokument om NYFIKEN PARK) men inte mötet i sig. I efterhand när arbetet är klart kan jag känna att jag hade önskat vara på plats när NYFIKEN PARK genomfördes och på så vis skapa mig ett bredare underlag samt att få direkt kontakt med brukarna. Å ena sidan valde jag att fokusera på brukarnas upplevelse av dialogen, svaren jag fick av dem hade kanske inte varit samma i en fråga i anslutning till dialogen i parken.

Jag har funderat på om man kan göra inventeringar och studera hur folk använder en park och på så sätt komplettera orden från brukarna en dialog. Skulle man kunnat få ett bredare underlag till ett gestaltungsarbete?

7.7.5 Dokumentgranskning

Dokumentgranskningen bidrog till att skapa förståelse för hur Haninge kommun arbetar med medborgardialog och delaktighet i stort. Jag fick också en god insikt om NYFIKEN PARK processen.

7.8 Nya insikter

I en medborgardialog är viktigt blanda sakliga frågor med känslomässigt knutna frågor, till exempel *vad vill du ha i din park, hur upplever du din park, varför känner du som du gör i parken*. På så sätt kan både få reda på vad människor känner för en park och vet vad som behövs fysiskt.

Det är först när jag börjar bryta ner en medborgardialog jag kan fundera på vad egentligen delaktighet i planering innebär. Om jag skulle svarat frågan "vad innebär delaktighet i planering?" innan jag skrev det här arbete skulle jag kanske ha svarat "att man får vara med och bestämma hur sin närmiljö ska se ut". Nu vet jag att det ligger mycket mer än bara ordet "bestämma" bakom det hela. Hur ska det gå till när man bestämmer? När är rätta tillfälle att bestämma?

Jag är en outsider i det här arbetet men har genom brukare och tjänstemän, olika litteratur och kommundokument blivit någon form av en "inbetween-sider". Jag studerar bara ett fall. Jag är inte en del av fallet. Det jag försöker få fram är att det är svårt att veta vad en insider känner och tycker, men att det finns bra sätt att få fram insiders argument och känslor. Till exempel genom medborgardialog.

Jag tror att mycket handlar om respekt, mellan medborgare, tjänstemän och park som jag försökte beskriva i Samarbetsmodellen. Medborgarna känner en respekt för sin park om de själva får vara med och utforma den, tjänstemännen får respekt till medborgarna när de ser att de har bra och genomförbara synpunkter, och blir stolta som kommun att visa upp sitt arbete om medborgardialog.

En av de största svårigheterna med medborgardialog är att nå ut till människor. I Tungalsta bor det 4150 och det var 350 personer som deltog i medborgardialogen, alltså drygt 10 procent deltog i dialogen. Man kan inte veta vad brukarna av

parken som inte deltog i medborgardialogen tycker. Kommunen och konsulten ställer sig dock positiva till antalet människor som deltog. Trots detta saknar flertalet av de intervjuade brukarna information om att dialogen skulle äga rum. Om tjänstemännen hade fokuserat mer eller annorlunda på information om medborgardialogen kanske deltagandet varit större.

8 Källor

Arnstein, S. (1969). *A Ladder of Citizen Participation*. Journal of the American Institute of Planners, Vol. 35, No. 4.

Boverket (2007). Bostadsnära natur-inspiration & vägledning. Karlskrona: Boverket

Boverket (2014). *Samhällsplanering*. URL: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/nationella-mal1/bebyggelse/bebyggelsutveckling-och-planering/>
[2018-02-03]

Boverket (2015). *Samråd om detaljplan vid ett standardförfarande*. URL: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneprocessen/standardforfarande/samrad/>
[2018-02-03]

Boverket (2016). *Så planeras Sverige*. URL: <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/>
[2018-02-03]

Boverket (2016b). *Guide för detaljplaneprocessen*. URL: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/guider/hur-en-detaljplan-tas-fram/>
[2018-02-05]

Boverket (2017a). *Delaktighetstrappan beskriver grad av inflytande*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/vad-ar-medborgardialog/delaktighetstrappan-beskriver-grad-av-inflytande/>

Boverket (2017b). *Du som tjänsteman*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/vad-behoover-du-i-din-roll-tanka-pa/du-som-ar-tjansteman/>
[2018-02-07]

Boverket (2017c). *Du som vill vara med och påverka*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/vad-behoover-du-i-din-roll-tanka-pa/du-som-vill-vara-med-och-paverka/>
[2018-02-07]

Boverket (2017d). *Medborgardialog*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/>
[2018-02-01]

Boverket (2017e). *En dialog som alla bjuds in till*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/vad-ar-medborgardialog/en-dialog-som-alla-bjuds-in-till/>
[2018-02-01]

Boverket (2017f). *Få bättre underlag och därmed bättre resultat*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/varfor-satsa-pa-utokad-medborgardialog/fa-battre-underlag-och-darmed-battre-resultat/>
[2018-02-01]

Boverket (2017g). *En dialog som går utöver samråd enligt pbl*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/vad-ar-medborgardialog/en-dialog-som-gar-utover-samrad-enligt-pbl/> [2018-02-03]

Boverket (2018a). *Steg i dialogprocessen*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/medborgardialog1/steg-i-dialogprocessen/> [2019-05-11].

Boverket (2018b). *Förberedelser*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/medborgardialog1/steg-i-dialogprocessen/forberedelser/> [2019-05-12].

Boverket (2018c). *Information*. URL: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/medborgardialog1/steg-i-dialogprocessen/information/> Hämtad [2019-05-12].

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Graphycems: Spanien.

Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T. & Oc, T. (2010). *Public Places – Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design*. 2. uppl. Oxford och Burlington, MA: Architectural Press.

Castell, P., u.å. *Stegen och trappan – olika syn på deltagande*. URL: <http://www.mellanplats.se/bok/del-2-dialog-i-tiden/stegen-och-trappan-olika-syn-pa-deltagande/>

Combine arkitekter (2015). *Arkitektens roll och potential i medborgardialog*. I Lindholm, T., Oliveira e Costa, S., Wiberg, S. (red). *Medborgardialog - demokrati eller dekoration? Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen*. Arkus skrift nr 72. Arkus, ss. 145-157.

Corkhill, E. (2013) *FRAMTIDEN ÄR REDAN HÄR Hur invånare kan bli medskapare i stadens utveckling*. Publikation i forskningsprojektet Mellanplats – Samspelet mellan medborgarinitiativ och inbjudet deltagande i stadsplanering: Ett interaktionsforskningsprojekt. Chalmers tekniska högskola.

Eden, S. (1996). *Public participation in environmental policy: Considering scientific, counter-scientific and non-scientific contributions*. *Public understand. sci.*, 5, ss. 183-204. Printed in the UK

Folkhälsomyndigheten (2009). *Grönområden för fler - en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*. [Elektronisk resurs]. 8 uppl. (2009) Solna: Statens folkhälsoinstitut. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/f5981a14af284331aa957f724bbdbcf4/r2009-2-gronomraden-for-fler.pdf> [2018-03-10]

Folkhälsomyndigheten (2014). *Vad är social hållbarhet för oss?* URL: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/> [2018-03-10]

Folkhälsomyndigheten (2011). *Delaktighet och inflytande i samhället*. [Elektronisk resurs]. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut. <https://www.folkhalsomyn->

digheten.se/contentassets/19fd1aa0a65145da99c16381b4459524/r2011-31-del-aktighet-och-inflytande-i-samhället-kunskapsunderlag-for-fhpr-2010.pdf
[2018-03-10]

Föreningen Folk och Trädgård i Tungelsta. u.å. URL: *Om parken*. URL: <http://www.folkochtradgard.se/>
[2022-05-01]

Friedmann, J. (1987) *Planning in the Public Domain: From Knowledge to Action*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
[2018-02-22]

Gunnarsson, B., Andersson-Sköld, Y., Klingberg, J., Lindberg, F., Pleijel, Thors-son, S. (2018). *Bevara grönskan när staden växer och förtätas*. Göteborgs-Posten. 29 april 2018.
URL: <http://www.gp.se/debatt/bevara-gr%C3%B6nskan-n%C3%A4r-staden-v%C3%A4xer-och-f%C3%B6rt%C3%A4tas-1.5771848>
[2018-06-05]

Haninge kommun (2015). *Tungelsta*.
URL: <https://www.haninge.se/bygga-bo-och-miljo/bostader-och-offentliga-lokaler/tungelsta/>
[2018-02-17]

Haninge kommun (2016). *Kommun och politik*. URL: <https://www.haninge.se/lattlast/kommun-och-politik/>
[2018-02-15]

Haninge kommun (2017a). *NYFIKEN PARK processbeskrivning*. URL: <https://www.haninge.se/globalassets/kommunens-publika-webbplats/bygga-bo-och-miljo/naturvard-och-parker/nyfiken-park/processbeskrivning-for-nyfiken-park.pdf>
[2018-02-15]

Haninge kommun (2017b). *Nyfiken park*. URL: <https://www.haninge.se/bygga-bo-och-miljo/naturvard-parker/nyfiken-park/>
[2018-02-15]

Haninge kommun (2017c). *Parkplan för Tungelsta trädgårdspark*. URL: <https://www.haninge.se/bygga-bo-och-miljo/naturvard-parker/parkplan/tungelsta-tradgardspark/>
[2018-02-15]

Haninge kommun (2017d). *Parkplan*. URL: <https://www.haninge.se/bygga-bo-och-miljo/naturvard-parker/parkplan/>
[2018-02-15]

Haninge kommun e (2017). *Medborgardialog*. URL: <https://www.haninge.se/kommun-och-politik/dialog-och-synpunkter/medborgardialog/>
[2018-02-14]

Haninge kommun (2016). *ÖVERSIKTSPLAN 2030 – MED UTBLICK MOT 2050*. Haninge: Haninge kommun.

Haninge kommun (2022) *Parkplan för Tungelsta trädgårdspark*. URL: <https://www.haninge.se/bygga-bo-och-miljo/naturvard-parker/parkplan/tungelsta-tradgardspark/>
[2022-05-01]

Hagberg et al (1997). *Den ekologiska utmaningen i Nyström*, L (red.) (1997) Stadslandskapet – sönderfall eller läkning. Karlskrona: Stadsmiljörådet 1997.

Henecke, B. & Kahn, J. (2002). *Medborgardeltagande I den fysiska planeringen – en demokratiteoretisk analys av lagstiftning, retorik och praktik*. (Dept. Of Technology and Society report). Lund University: Department of Sociology
Jansson, M., Vogel, N., Fors, H., B. Randrup, T. (2018). *The governance of landscape management: new approaches to urban open space development*. Department of Landscape Architecture, Planning and Management, Swedish University of Agricultural Sciences (SLU), Alnarp, Sweden.

Kvale, S. (1999). *Intervjun som kunskapskonstruktion*. I Säfström, C A. & Östman, L. (red.) Textanalys. Lund: Studentlitteratur, ss. 57-75.

Lindholm, T. (2012). *Handbok i medborgardialog*. Haninge kommun.

Lindholm, T., Oliveira e Costa, S., Wiberg, S. (2015) (red). *Medborgardialog - demokrati eller dekoration? Tolv röster om dialogens problem och potential i samhällsplaneringen*. Arkus skrift nr 72. Arkus, s. 12.

Mölndal kommun (2018). *Medborgardialog stadshusparken*. URL: (<https://www.molndal.se/startside/kommun-och-politik/insyn-och-paverkan/medborgardialog/medborgardialog-stadshuspark-.html>)
[2018-07-15]

Nacka kommun (2011). Grönstrukturprogram.

Nyberg, R. (2000). *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och internet*. 4 uppl. Sverige: Studentlitteratur.

Nyström, J. (2003) *Planeringens grunder – en översikt*. Stockholm: Jan Nyström och Studentlitteratur 2003

Ralph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion Limited.
Specialpedagogiska skolmyndigheten (2017). *Delaktighet*. URL:<https://www.spsm.se/stod/tillganglighet-delaktighet-och-inkludering/delaktighet/>.
[2018-04-05]

Lucy Huang, S-H. (2010). *The Impact of Public Participation on the Effectiveness of, and Users' Attachment to, Urban Neighbourhood Parks*. Landscape Research, Vol. 35, No. 5, 551–562, October 2010.

SKR (2013). *Medborgardialog som del i styrprocessen*. [Elektronisk resurs]. (2013) Edita: Sveriges Kommuner och Landsting. <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/7164-929-4.pdf?issuosl=ignore>

SKR (2012). *Utveckla principer för medborgardialog*. [Elektronisk resurs]. (2012) LTAB: Sveriges Kommuner och Landsting.

SKR (2015). *Medborgardialoger 250 exempel från Sverige*. [Elektronisk resurs]. <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/7585-253-9.pdf>
Sollentuna kommun u.å. *Malmparken*. URL: <https://www.sollentuna.se/malm->

parken
[2018-07-16]

Stockholms universitet (2018). *Samhällsplanering*. URL: <https://www.humangeo.su.se/utbildning/program-och-kurser/huvudomr%C3%A5den/2.3840/samh%C3%A4llsplanering-1.20082>
[2018-04-01]

Strydom, W & Puren, K. A. u.å. *A Participatory approach to public space design as informative for place-making*. Masters candidate 1 and senior lecturer and PhD candidate 2 , Urban and Regional Planning, School for Geo and Spatial Sciences, North-West University, Potchefstroom, South Africa. URL: http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.baztech-f5c9bd71-143e-44c7-ba66-9382bd228de7/c/strydom_puren_comt44_07.pdf

Squassina, A. (2011). *Metoder för medborgardialog-i samband med framställandet av en översiktsplan*. Sveriges Lantbruksuniversitet. URL: <http://epsilon.slu.se>
[2018-02-10]

Södra Munksjön u.å. URL: <https://sodramunksjon.se/projekt/nyfiken-pa-sodra-munksjon/vad-ar-ett-samrad.html>
[2018-11-06]

Ujang, N & Zakariya, K. (2014). *Place Attachment and the Value of Place in the Life of the Users*. Sirius Business Park Berlin-yard field. "Public Participation: Shaping a sustainable future" Berlin 2014.

Uppsala kommun (2017). *Medborgardialog om Gränbyparken* URL: <https://www.uppsala.se/organisation-och-styrning/publikationer/dialoger/medborgardialog-om-granbyparken/>
[2018-07-15]

Stockholms stad. (2017). *God tillgång till parker och natur*. URL: <http://miljobarometern.stockholm.se/miljomal/miljoprogram-2016-2019/hallbar-mark-och-vattenanvandning/god-tillgang-till-parker-och-natur/info1/>
[2018-07-15]

☒ JA, jag ger härmed min tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.